Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 268 (16491) | 1983 оной ноябриин 22, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

Республикымнай ажалай үдэр

НЭГЭЛ ЗОРИЛГОТОЙГООР

Шэнэ-Бэрээнэй ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг комбинадтахи хубсаһа оёдог бригадын коллектив коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй болоһоор үнинэй юм. Энэ багахан коллективые коммунист Мария Ивановна Арапова хүтэлбэриллдэг. Тэрэнэй бригадын табан оёдолшон, «нэгэн бултанайнгаа түлөө, булта нэгэнэйнгээ түлөө» гэһэн уряа доро хүдэлдэг болонхой. Эдэ табанине олон юумэ нэгэдүүлнэ. Тиигэбэшье бүтээжэ байһан продукциингаа шанарыень улам һайжаруулха гэһэн нэгэл зорилго бултанайнь урда табигданхай. Зориһондоо тэдэнэр хүрэнэ. Бригадын гэшүүдэй оёһон хубсаһан шэнэ-бэрээнэйхидтэ ехэтэ һайшаагдадаг юм.

Хүн зоной захилые һайнаар дүүргэжэ, тэдэнэйнгээ магтаалда хүртэжэ ябахын хажуугаар бригадын зарим гэшүүд үйлэдбэриин ехэ амжалта туйлана. Жэшээлхэдэ, Вера Ивановна Балаганская гараха жэлэй апрель һарын, Надежда Иванова — март һарын тоосоогоор ажаллана. Тэдэнэр табан жэлэй эхинһээ хойшо һара бүриингөө даабарине ходо 115—120 процент дүүргэжэ байдаг.

Бригадир Мария Ивановна Арапова өөрөө коллектив дотороо эдэбхи үүсхэл гаргадаг, нүхэдөө урагшань дагуулан, һара бүриингөө даабарине 145—150 процент хүрэтэр дүүргэдэг һайн һайхан заншалтай юм.

Н. ПАХОМОВА.
Загарайн район.

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛЭН

Манай Хяагтын районой табан ажахы гүрэндэ һү худалдаха 1983 оной түсэбые урдишалан дүүргэбэ. Тэдэнэй тоодо «Дружба», «Заря» колхозууд, «Пограничный», Хяагтын, Хүдэриин совхозууд оролсоно. Жэшээнь, «Дружба» колхозойхид гүрэндэ 10.8 мянган центнер һү худалдаха түсэбтэй һаа, мүнөө 12,5 мянган центнер сагаан эдеэ бэлэдхэлэй пунктда тушаагаад байна. Жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 1800 центнер һү худалдаха юм.

«Пограничный» совхозой һүнэй фермын хүдэлмэрилэгшэд гүрэндөө 11 мянган центнер һү тушаажа, түсэбтэ даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнхэй. Даалгагдаһан үнеэн бүриһөө хоёр мянга гаран килограмм һү һааһан һаалишадай тоо олошороо. Иимэ амжалта «Дружба» колхозой һаалишад С. Ф. Санюшкина, А. В. Бузина, районой партконференциин делегат М. Д. Батомункуева гэгшэд туйлаа. Эдэнэрһээ гээгдэнгүйгөөр Хүдэриин совхозой һаалишан коммунист А. Г. Назимова, «Пограничный» совхозой А. В. Ганеева, Л. Б. Семенов болон бусад ажаллана.

Мүн «Родина» колхозой һү һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ дүтэлөө. Сэлэнгын малшадай эдэбхи үүсхэл дэмжэжэ, мүнөө эхилээд байһан үбэлжэлгын хаһада малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхын түлөө манай районой хүдэлмэрилэгшэд урма зоригтойгоор хүдэлжэ байна.

А. ФАРФУТДИНОВ.

ЭРХИМҮҮДЭЙ НЭГЭН

Ивалгын ОПХ-гай һаалиин гурбадахи фермэдэ һаалишан эхэнэрнүүдэй дунда богонидоһон, хуушаранги халат үмдэнхэй залуу хүбүүнэй ябахыень заабол харахат. Энэмнай һаалишанаар ажалладаг эхэдээ хамһалсахаяа ерэһэн хүбүүн бэшэ, харин энэ тушаал бүхы гуримаарнь даажа абаһан залуу һаалишан Александр Гомбоев гээшэ.

Александрай һаалишан боложо энэ фермэдэ ерэхэдэнь эхэнэрнүүд гайхаагүй һэн. Ушарынь хадаа түрэһэн эхэнь — республикын габьяата малшан, Ажалай Улаан Тугай орденой кавалер Бимба Ринчиновна Гомбоева бүхы наһандаа эндэ һаалишанаар ажаллахадаа, хүбүүгээ дахуулжа, өөрынгөө хүдэлмэритэй танилсуулдаг байгаа һэм шуу. Тиин Александр Гомбоев эхынгээ үбшэлжэ, ажалдаа дарагдажа захалхадань, үнинэй танил хүдэлмэриень даажа абаһан гээшэ.

Мүнөө һаалишанаар ажаллажа байһан Александр Гомбоев республикын уран зураашадай холбооной мастерскойдо таблагшаар хүдэлмэрилөөд туршаһан юм. Тэрэнэй урлаһан гоё һайхан бүтээлнүүд олоной анхарал заабол татаһан байха. Мүн энэ нүхэрнай урдандаа автомашинын жолоошонооршье ажаллаа һэн. Удаань эхынгээ мэргэжэл, хэдэг хүдэлмэриень үргэлжэлүүлхээр шиидэжэ һаалишан болоод байхадаа:

— Һайнаар ажаллахада, хаанашье хүндэтэй, нэрэтэй солотой. Би ехэ алдуу эндүү гартаагүйл байхаб гэжэ һананаб— гээд, Александр Гомбоев хэлээ һэн.

Залуу һаалишан байгша оной сентябрь һарада фермынгээ коллектив дотор эгээн түрүүлэн һү һааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урдишалан дүүргээ бэлэй. Александр Гомбоев үнгэрһэн арбан һарын туршада үнеэн бүриһөө 3062 килограмм һү абажа, жэлдээ үнеэн бүхэнһөө 3 мянган килограмм һү һаахаар хараалһан зорилгоёо нэрэтэй түрэтэйгөөр, болзорһоо холо урид бэелүүлһэн байна. Тиин мүнөө түрүүшүүлэй зэргэдэ гараһан энэ нүхэрнай туйлаһанаараа һанаагаа амарангүй бүри ехэ илалтада дабшана. Тодорхойлбол, Александр Гомбоев мүнөө шэнэ зорилгонуудые хараалһанхай ажаллана гээшэ.

Дурсагдагша ажахын һаалиин энэ фермые Буряадай АССР-эй габьяата малшан, партиин Буряадай обкомой гэшүүн Лубсан-Дулма Санжицыбиковна Санжицыбикова даажа абанхай юм. Энэ коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ гурбан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай. Фермэдэ 15 һаалишан ажалладаг. Бултадаа даалгагдаһан хүдэлмэридөө харюусалгатайгаар хандажа, абаһан уялгаяа, хараалагдаһан түсэбөө сүм дүүргэхээр эрмэлзэнхэй. ажалладаг юм. Илангаяа дүршэлтэй бэрхэ һаалишад Цырен-Дулма Пурбуева, Бабасан Ленхобоева, Цыбик-Дари Цыбикова, Валентина Надмитова, Бабасан Очирова, үхэршэн Бабасан Гомбоев гэгшэд горитойхон амжалта туйлажа шалгарна.

Ивалгын ОПХ-гай һаалиин гурбадахи фермын коллектив ажахы дотороо жэл бүри эрхимлэдэг. Нёдондо эндэхи һаалишад үнеэн бүхэнһөө 2952 килограмм һү һааһан юм. Тиин байгша ондо фермын коллектив үнеэн бүхэнһөө дунда зэргээр 3000 килограмм һү һаахаар зорилго хараалаа. Ингэжэ гурбан мянганай дабаае дабаха тэмсэл эндэ үдэрһөө үдэртэ эршэдэнэ.

Үнгэрһэн арбан һарын туршада фермын һаалишад үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2570 килограмм һү абанхай, продукци үйлэдбэрилжэ гүрэндэ тушааха жэлэйнгээ түсэбые һаядаа сүм бэелүүлхээр шиидэнхэй ажаллана.

Хяагта тээшэ зурыһан дардам харгын хорин нэгэдэхи километртэ оршодог тус фермын коллектив 1983—1984 онуудай малай үбэлжэлгын хаһада дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абанхай. Зорилгонуудаа сүм бэелүүлхын түлөө һаалишад мүнөө бүхы арга боломжоёо дүүрэнээр хэрэглэхые оролдоно. Тодорхойлбол, һаалишад, үхэршэд, тэжээлэй цехэй хүдэлмэришэд малайнгаа байрануудые дулаалһан, тэжээлэйнгээ цехые һаадгүйгөөр хүдэлхөөр түхеэрһэн, мүн хүсэд хүрэхөөр үбһэ, һолоомоёо асарһан байха юм. Мүнөө фермын һүрэг үнеэд үбэлэй рационой ёһоор хооллуулагдана.

—Манай коллектив яһала эбтэй эетэй гээшэ. Олон һаалишаднай үнинэй эндэ ажалладаг. Бултадаа дүй дүршэлөө халан абажа ажаллахадаа, иимэ дүн туйланабди, — гэжэ фермые даагша Лубсан-Дулма Санжицыбикова хөөрөө һэн.

Бүхы коллективээрээ нэгэ хэрэгэй түлөө шармайн ажаллахадаа, ямаршье зорилго бэелүүлхээр лэ.

Н. ДАМБАЕВ.

ҺАРА ХАХАДААР УРИДШАЛАА

Ниитынгээ адууһа малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхөөр республика дотороо үүсхэл гаргаһан Сэлэнгын районой малшадай, мэргэжэлтэдэй болон хүтэлбэрилэгшэдэй уряае һайшаан дэмжэжэ, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаһан Мухар-Шэбэрэй районой ажахынууд горитойхон амжалта туйлана. Малай үбэлжэлгын үнгэрһэн түрүүшын һарада районой колхоз, совхозуудай һаалиин фермэнүүдэй тэжээлэй цехүүд һаадгүй хүдэлгэгдэжэ, илангаяа үнеэд тодорхойлогдоһон тэжээлэйнгээ рационой ёһоор харуулагдаа юм. Мүн коллектив бүхэн үбэлэй түрүүшын һараһаа эхилжэ, ехэ продукци абахаар хоорондоо анамана мүрысэһэн байна. Эдэ бүгэдын ашаар дурсагдагша районой ажахынуудай һаалиин фермэнүүдтэ үнеэдэй һү шэмэ эрид дээшэлһэн юм. Тодорхойлбол, Мухар-Шэбэрэй районой колхоз, совхозууд гүрэндэ һү тушааха энэ жэлэйнгээ түсэбые эгсэ һара хахадаар уридшалан дүүргэһэн байна.

Районой ажахынуудай һаалиин фермэнүүдэй, һүнэй комплекснуудай һаалишад, операторнууд жэлэй эхинһээ хойшо бэлэдхэлэй пунктда бүхыдөө 102800 центнер һү тушаажа, жэлэйнгээ түсэбые алар 2 мянган центнерээр үлүүлһэн, мүн нёдондоной энэ үеынхиһөө 7,5 мянган центнер һү ехээр тушааһан байха юм.

Тоһолиг һү ехээр үйлэдбэрилжэ гүрэндэ тушааха талаар «Знамя Ленина» колхозой һаалишад урагшатай. Дээдэ болон Доодо-Калиновкын һаалиин фермын коллективүүд гүрэндэ һү тушаалгаяа нёдондоной энэ үеынхиһөө 39 процентээр дээшэлүүлһэн байна. Тиихэдэ «Эрдэм» совхозой һаалишад һү үйлэдбэрилгэеэ 31 процентээр нэмээгээ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ «Авангард» совхозой, «Заганский» колхозой, бусад ажахынуудай һаалишад үнеэдэйнгээ һү шэмые эрид дээшэлүүлжэ шадаһандаа, мүнөө ерэхэ жэлэй тоосоогоор ажаллана.

Жэлэй дүүрэтэр Мухар-Шэбэрэй районой ажахынуудай һаалишад түсэбһөө гадуур 13 мянган центнер һү бэлэдхэлэй пунктда тушаахаар зорилго харааланхай юм. Энэнь нёдондонойхиһоо 9 мянган центнерээр ехэ болоно.

С. ТЮЛЮКИН

Улаан-Үдын «Электромашина» заводой нэгэдэхи цехэй электро-гагнууршадай Юрий Михайлович Губкогой (зураг дээрэ) бригада заводой эрхим бригадануудай нэгэн гэжэ суурхадаг. Ажалай эрхим журам, бригадын гэшүүн бүхэнэй хэжэ байһан ажалдаа үндэр харюусалгаяа мэдэрэлгэ, хэдэн мэргэжэл шудалдаг байһаниинь тэдэнэй түсэбтэ даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэлгэдэ нүлөөлнэ. Юрий Михайлович өөрөө бусадта ажалай үндэр бүтээсын жэшээ харуулдаг. Коммунис ажалай түлөө хүдэлөөнэй 25 жэлэй ойдо дэлгэрһэн мүрысөөндэ тэрэ түрүүлжэ гараһан байна.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

СОШОРДОМО ДОХЁО

МАРТАГДАШАҺАН СОЁЛОЙ ГУЛАМТАНУУД

«Хүндэтэ редакци! Энэ бэшэг Хүрбын совхозой Тохорюугтын отделениин хонишод, малшадай нэрэһээ бэшэгдэнэ. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада бидэнине соёл культурын талаар тон муугаар хангадаг болошонхой. Энэ хэрэгтэ Хүрбын сомоной Соведэй гүйсэдкомшье, совхозой дирекци, партком болон профкомшье анхаралаа багаар хандуулна. Жэлһээ жэлдэ манай эндэхи хүдөөгэй клуб болон библиотекэ соо ходол хүйтэн байдаг. Энэшье удаа тэндэ заһабарилга хэгдээгүй. Баһал урдынхи мэтээр хүйтэн байхань шуу.

Мүнөө бидэ сэлэнгынхидэй үүсхэл һайшаан дэмжээд, адуулжа байһан малаа гарзалуулангүй, тобир тарганаар ондо оруулхын түлөө үндэр уялгануудые абаад, ажаллажа байнабди.

Ниитын ажалда хамаг хүсэ шадалаа зорюулан ябаа бидэнээ мартангүй соёлой, худалдаа наймаанай, ажаһуудалай талаар асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхэ бэзэ гээд һанагдана.

Совхозой парткомой секретарь Д. Д. Табданов, Дээдэ-Хүрбын сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Б. Э. Дагбаев гэгшэд тус бэшэг уншажа, удхатайнь танилсаһан байна.

1982—1983 онуудай малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын, мал ажалай продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхын түлөө дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хам оролсоһон Хүрбын совхозой хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) ба удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, малай үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэжэ, тэрэнине эмхи гуримтайгаар үнгэргэһэн, адууһа малай тоо толгойе олошоруулжа шадаһан, тэрэнэй ашаг шэмые эрид дээшэлүүлһэн байна. Тус мүрысөөчэй дүнгөөр Хориин районой Хүрбын совхоз илаһанда тоологдожо, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотада хүртэһэн байха юм.

Совхозой коллективэй энэ ехэ амжалтадань Тохорюугтын отделениин хонишод, малшад, механизаторнуудай оруулһан хубита яһала бии гэжэ тэмдэглэлтэй. Эндэ эбэртэ бодо малай хоёр гүүртэ тоологдодог. Тэндэнь 500 шахуу эбэртэ бодо мал бии. Гадна 5 отаратай, тэдэнэй гурбаниинь эхэ хонидой отара юм. Отделенимнай тракторна таряан ажалай бригадатай. Тэрэнэй мэдэлдэ 880 гаран гектар тарялан даалгагданхай. Мүнөө жэлдэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 16 центнер орооһо таряа хураан абаа. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 7 центнерээр ехэ болоно.

Эндэ үндэр бүтээсэтэ ажалаараа шалгардаг үйлэдбэриин түрүүшүүл олон даа. Тэдэнэй тоодо жэл бүхэндэ хонин бүриһөө түл абадаг, нооһо хайшалха түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэг ахалагша хонишон Константин Александрович Дыренов, Буряадай АССР-эй габьяата малшан Дарижаб Банзаровна Никтаева, коммунист Бато Цырендоржиевич Дондоков, механизаторнууд Доржо Жамсуевич Нимаев, Василий Очирович Будаев, Николай Бахрамеевич Теселев гэгшэд бүтээсэтэ ажалаараа олоной дунда суутай болонхой.

Тохорюугтада найман жэлэй һургуули бии юм. Тэндэ имагтал отделениин хонишод, малшадай механизаторнуудай үхибүүд һурадаг».

Малшадай нэрэһээ эльгээгдэһэн бэшэгэй удхатай танилсаад байхадаа, сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Б. Э. Дагбаев нигэжэ хэлээ һэн.

— Үнэхөөрөөшье Тохорюугтымнай соёлой талаар хангадаг гэрнүүд ехэтэ муудашаһан, хуушаршаһан. Мүн тэндэ хүдэлхэ хүнүүдыешье олохонь бэрхэтэй болошонхой. Районой соёлой таһагта хэдэн удаа хандагдаа, теэд тэндэһээ ямаршье туһаламжа үзүүлэгдэнэгүй. Теэд сомоной Соведэй гүйсэдкомдо гэр байрануудые барюулха мүнгэ зөөри үгы ха юм. Совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ хэдэн удаа хандаа һэмди. Библиотекын гэр үгэхэбди гээд найдуулаа бэлэй. Тэрэ асуудал мүнөөшье болотор шиидхэгдээгүй байһаар.

Энэ бэшэгэй мүрөөр Тохорюугта ошожо, нютагай хүн зонтой уулзажа, хөөрэлдэһэн байнабди. Соёлой гуламтануудыень хараабди. Хүдөөгэй клубынь хоёр жэлэй урда тээ һэльбэн шэнэлэгдэһэн. Теэд энээнэйнь хаяа ханануудынь шабагдан дулаалуулагдаагүй, пеэшэнүүдынь хайша хэрэгээр баригдаһан байгаа һэн. Шаланьшье шэрдэгдээшьегүй сайжа харагдана. Гэхэтэй хамта энэ клуб мүнөө үедэ ямаршье эзэгүй байшоо. Эндэһээ уламжалан һүүлэй үедэ эндэ лекци болон бусад хөөрэлдөөнүүдшье үнгэргэгдэнэгүй. Артистнуудшье ерэжэ, концерт наада харуулхаяа болинхой. Тиимэһээ одоол Тохорюугтые ёһотойл мартагдаһан газар гэхэдэ, алдуу болохогүй. Мүчөө клуб соонь гансал кино харуулагдана. Теэд тэндэнь хүнэй тэсэжэ һуухын аргагүй, хүбшын хүхэ шонын хүлдэжэ унамаар лэ!

Тохорюугтын хүдөөгэй библиотекын гэр хуушаршаһан, хэлтыжэ налшыжаһан, олон тээгүүрээ соорхой. Хүйтэ, дулаа барихаяа болиһон таба—табан дүрбэлжэн метр талмайтай үни сагта бодхоогдоһон гэр юм.

Библиотекые даагшань сомоной Соведэй депутат Светлана Ширниновна Цыдендоржиева даалгагдаһан хүдэлмэридөө нарин нягтаар, эзэн ёһоор хандадаг. Зургаан газарта нүүдэл библиотекэнүүдтэй. Тэрэнэйнгээ номуудые болзор соонь һэлгэжэ байдаг. Уншагшадаа шэнэ номуудтай танилсуулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулдаг, Хэдэн удаа нютагайнгаа соёлой гуламтануудай байра байдалые һайжаруулха талаар шангахан асуудал дээдын эмхи зургаануудай урда табиһан байха юм. Теэд энэ асуудалынь шиидхэгдээдүй байһаар.

Арадай депутадуудай районно Соведэй соёлой таһагые даагша нүхэр Д. Л. Нимаевшье, Хүрбын совхозой директор нүхэр П. К. Дубининшье Тохорюугта һууриндахи хүдөөгэй клуб, библиотекын иимэ байра байдалые һайн мэдэжэ байгаашье һаа, харин усадхаха талаар тодорхой хэмжээнүүдые абанагүй. Ушар иимэһээ арадай депутадуудай Хориин районно Соведэй гүйсэдком энэ асуудалые шүүмжэлэн хаража үзөөд, түргэн сагай туршада таарамжатай хэмжээнүүдые абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.
Хориин район.

…ИРШҮҮЛЭЙ …РХЫЕ ЭЭЛЭН

…оронной коммунизм тээшэ дабшажа ябаһан …ерээдүйн ехэ хэрэгүүдые бэелүүлгэдэ залуу …гэхэ үүргые эрдэм ухаанай үндэһөөр тайл…ажа, сэсэн мэргээр хүтэлбэрилжэ байдаг …мнай сурталһаа совет һургуулиин хүмүү… уг удхаяа олодог гээшэ.

…нине үзэл сурталай, сэдьхэл бодолой та… хүмүүжүүлхэ асуудалда хододоол халуун …дуулагдадаг байна. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй тогтоол соо тус асуудал бүришье …гдаа.

…бодол хадаа бүри үхибүүн ябахадань бүрил… гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ һурагшадайнгаа …зүбөөр, манай сурталда харша алибаа юу…шэгүйгөөр хүмүүжүүлхын түлөө совет бүхы …олдохо, тэмсэхэ уялгатай. Энэ талаар пар…льна Комитедэй июниин Пленумэй тогтоо…н багшын гарта барюулагдаһан үзэл сурта… зэбсэг гэжэ харагдаха жэшээтэй. Юуб гэ…Пленум дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор, «МҮНӨӨ… ҮЗЭХЭЕЭ ҺУРГУУЛИИН ПАРТАДА ҺУУ…ЕРЭЭДҮЙН ХОРИН НЭГЭДЭХИ ЗУУН ЖЭ… ХҮШЭР ЗОРИЛГОНУУДЫЕ ШИИДХЭХЭ… Тиимэһээ энэ үедэ һуража ябаһан эдиршүүл …ямаршье муу толбогүйгөөр хүмүүжэн ургаһан …үсэхэ ёһоороо хүсэнэбди.

…н үзэл бодолой зүбөөр бүрилдэхэ хэрэгтэ …дмет өөрынгөө хубитые нэмээдэг. Нэр…вин, химиин, физикын болон бусад хэшээл…алиин хуули ёһонуудые зүбөөр, диалекти…үүд ойлгожо һурадаг гээшэ.

…үзэл сурталай, политическэ хүмүүжүүлгэдэ …ратурын предмедүүд, тэдэнэй хэшээлнүүд …елүүлдэг.

…олон обществоведениин хэшээлнүүдтэ һураг…ктико-материалистическэ үзэл бодол зүбөөр …жэхэ зэргэтэй. Үхибүүд обществын хүгжэл…һонуудтай тэндэ танилсана, В. И. Ленинэй …рэнэ, зарим зохёолнуудыень шудална. Жэ…рэй районой Шэбэртын дунда һургуулида … РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша Ч. Ш. …һурагшадайнгаа урда орёо һонин асуудал…ажа, һонирхолыень дэбэргэжэ шададаг. Үгы…Улаан-Удын 14-дэхи һургуулиин түүхын бо…ведениин багша Л. В. Зеленская һурагшад… коммунизмые үндэһэлэгшэдэй зохёолнуудай …юулжа һургадаг юм. Ингэжэ үхибүүд ном…

…МИССИИН ЗАСЕДАНИ

талаар хэмжээнүүд заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. СССР-эй Госпланай Түрүүлэгшын орлогшонор В. П. Лахтин, С. А. Ситарян тус асуудалаар мэдээсэлнүүдые хэбэ.

Үйлэдбэрине үргэдхэжэ, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлһэнэй ба эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхаһанай, социально-экономическа болон үйлэдбэриин асуудалнуудые шиидхэлгэдэ комплексноор хандаһанай үндэһөөр совет хүнүүдэй улам ургажа байгаа эрилтэнүүдые бүри хүсэдөөр хангаха талаар тодорхой хэмжээнүүд программа зохёохо үедэ хараалагдаха ёһотой гэжэ комисси тэмдэглэбэ.

Хүнгэн промышленностьда хими нэбтэрүүлгые хурдадхаха, мүнөөнэй техникэ болон арга технологи үргэнөөр хэрэглэһэнэй үндэһөөр тэрэнине техническэ талаарнь һэльбэн шэнэдхэхэ, һалбарине түүхэй эд болон материалнуудаар хангалгые һайжаруулха шухала гэжэ анхарал хандуулагдаба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. И. Воротников, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар И. В. Капитонов, Н. И. Рыжков, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор И. В. Архипов, Н. К. Байбаков, И. И. Бодюл, Г. И. Марчук, СССР-эй министрнүүд, союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдэй түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд комиссиин хүдэлмэридэ хабаадаба.

Комиссиин заседани дээрэ Г. А. Алиев, В. И. Воротников, И. В. Капитонов, Н. И. Рыжков үгэ хэлээ.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА—БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

ГАЗАРАЙ ҮРЭЖЭЛ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ АРГА

Һүүлэй зургаан жэлэй туршада гэхэ гү, али урзанда жэл болотор таһалгарягүй ган гасуур байжа, илангаяа хүдөө ажахыдамнай горитойхон хохидол, хүндэ хүшэр бэрхэшээл ушаруулагдаһан байха юм. Үбэлдөө саһа багатай аад, зундаа хура бороогүй жэлнүүдтэ тала дайдын ногооноһоо байха уһалагдадаггүй газарта таригдаһан ургамалнууд үндэһөөрөө хаташадаг бэлэй. Тиихэдэ иимэ жэлнүүдтэ хабарһаа нажарай тэн болотор шанга һалхин эшхэржэ, үрэжэлөөр бирагүй хахалагдадаг газараймнай хүрьһэн хараа байса муудажа, бүри ехэ хохидол ушаруулна.

Тодорхойлбол, мүнөө республика доторнай бүхыдөө 579 мянган гектар газарай хүрьһэн һалхинда үлеэлгэн муудана. Тэрэ тоодо 398 мянган гектар хахалагдадаг газарай хүрьһэн иигэжэ муудана. Илангаяа Баргажанай, Хурамхаанай, Загарайн районуудай, мүн Зэдын районой зүүн хубинь, Сэлэнгын районой урда хубинь, Хоринн, Хяагтын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй районуудай баруун хубинь, Хэжэнгын районой түбэй хубинь һалхинда үлеэлгэжэ, горитойхоноор мууданхай гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Ушарынь хадаа эдэ районуудай газарай хүрьһэн элһэлиг, хүнгэн гэхэ гү, али һалхинда үлеэлгэхэдээ, үрэжэлтэ бодосуудынь түргөөр муудана.

Тэрэшэлэн һалхинда үлеэлгэхэһээ гадна уһанда угаагдажа муудадаг газар захаһаа бии. Жэшээлбэл, Сэлэнгын, Зэдын, Улаан-Үдын, Яруунын, Хэжэнгын, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Хоринн, Хяагтын районуудта уһанда угаагдажа мууданһан газар бии гэжэ тэмдэглэлтэй. Хүн түрэлтэнэй гол баялиг болохо газарай үрэжэл һайжаруулха, һалхинда үлеэлгэжэ, уһанда угаалгажа муудалгаһаань аршалан хамгаалха хүдэлмэрэз холын хараатайгаар ябуулжа, ороохо таряанай, тэжээлэй, овощ, хартаабхын, үбһэ ногооной тогтууритай баян ургаса абадаг болохын тулада республикымнай колхоз, совхозуудта, хүдөө ажахын предприятинуудта горитойхон хүдэлмэри ябуулагдана.

Газарай үрэжэлтэ хүрьһэнэй муудалгатай тэмсэхэдээ, районуудай ажахынууд газарай хүрьһэ урбуулангүй элдүүрилхэ шэнэ машина, техникэ үргэнөөр хэрэглэдэг болонхой. Мүн ондоошье түрүү технологи, агротехникэ аша үрэтэйгөөр нэбтэрүүлжэ, горитойхон амжалта түйлана. Һүүлэй жэлнүүдтэ республика доторнай газарай үрэжэлтэ хүрьһэ һалхинда үлеэлгэжэ муудалгаһаа хамгаалхаар модо, һөөгүүд зуруудлан таригдадаг болонхой юм. Тодорхойлбол, үнгэрһэн арбан табан жэлэй туршада республикымнай ой модоной ажахынуудай хүдэлмэрилэгшэд 7.996 гектарта модонуудые зуруудлан тариһан, газарай хүрьһые нэлэнхы ехээр хушадаг элһэ тогтоолгоор 23.366 гектарта ажал хэгдэһэн байна.

Республикымнай ой модоной ажахынуудай хүдэлмэрилэгшэд бүхыдөө 2500 гектарта модонуудые зуруудлан тариха зорилготой юм. Жэшээлбэл, Баргажанай, Бэшүүрэй районуудта бүхыдөө 500 гектарта, Хэжэнгын, Хяагтын районуудта тус бүрэз 230 гектарта, Хурамхаанай районой ажахынуудта —310, Мухар-Шэбэрэй райондо— 360, Сэлэнгын районой колхоз, совхозуудта 620, Улаан-Үдын райондо 110 гектарта модо, һөөгүүл таригдахаар түсэблэгдэнхэй һэн. Тиихэдэ республикымнай 12 райондо 5000 мянган гектарта нэмжыһэн элһэн дээрэ модонууд һуулгагдахаар хараалагдаһан бэлэй.

Байгша ондо Баргажанай, Бэшүүрэй, Буйскын, Загарайн, Заудинскын, Ивалгын, Кабанскын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Хоринн ой модоной ажахынуудай болон Сэлэнгын ой модоной оньһожоруулагдамал ажахыда ургуулагдан бэлдэгдэһэн уляангирай һөөгүүдые зуруудлан тариһан байна. Эдэ ажахынуудай хүдэлмэрилэгшэд жэл бүхэндэ 1,5—2,0 миллион уляангирай сагдуул таридаг заншалтай. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада зуруудлан һуулгагдаһан модонуудай 53,8 процентнь үндэһэжэн ургаһхай юм. Тиихэдэ элһэн дээрэ таригдаһан модо, һөөгүүдэй 26,2 процентнь үндэһэжөө.

Ган гасуур жэлнүүдтэ ой модоной зарим ажахынууд болон хүдөө ажахын предприятинууд һалхинда үлеэлгэжэ муудалгаһаа газарай хүрьһэ хамгаалхаар набшаһата модонуудые зуруудлан һуулгахадаа, зарим тэды амжалта түйлаа. Жэшээлбэл, Хяагтын ой модоной ажахы 1576 гектарта модо, һөөгүүдые зуруудлан тариһан, 1330 гектарайнь тарилга үндэһэжэн ургаа юм. Тиигэжэ тус ажахы 400 гектарта таригдаһан модоёо колхоз, совхозуудта тушаагаһан байна. Һаядаа үшөө 120 гектарай тарилга ажахынуудта дамжуулан үгтэхөөр хараалагдана. Энээнһээ гадна тус ажахыда 3879 гектар элһэн дээрэ таригдаһан сагдуулнуудайнь 1924 гектарай тарилга үндэһэжэн ургаа. Тэрэнэйнгээ 978 гектарыень ажахынуудта үгэнхэй. «Пограничный» совхоздо 323 гектарта таригдаһан һөөг, модонуудайнь 89 процентнь хосоронгүй ургажа, ажахыда 80 гектарай тарилга дамжуулагдан тушаагдаа.

Сэлэнгын ой модоной ажахын хүдэлмэрилэгшэд Сэлэнгын, Шасаргаанын совхозуудта модо тарихадаа, горитой амжалта түйлана. Эндэ ойн харуулшан Виктор Семенович Сотневой оруулһан хубита ехэ. Мүн Бэшүүрэй ой модоной ажахын Охин-Булагай модо ургуулагшадай ажал урагшатай.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ ган гасуур байжа, модо, һөөгүүдые тарихада, диилэнхи олонинь үндэһэжэнгүй хосорон һададаг байгаа. Энээнһээ уламжалан, горитойхон гарза хохидол ушаруулагдаа гэшэ. Хоёрлохёор, модо, һөөгүүдые тариха газар муугаар тодорхойлогдоно, проектнь саг болзортоо зохёогдоногүй. Мододы зурмуудлан тарихадаа нютагайнь эрхэ байдалые хараада абаһаа гадна, жэжэ участогуудта бэшэ, харин үргэн нэлэнхы газарта һуулгахада аша үрэтэй байдаг гээшэ. Энээндэ анхарал хандуулагданагүй.

Мүнөө үедэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор тодорхойлогдоһон ажахынуудта модонуудые зурмуудлан тариха проект үгы байһаар. «Союзгипролесхоз», «Росгипрозем» институдуудай зохёоһон проектнүүд олонхи ушарта муу шанартайгаар хэгдэнхэй. Илангаяа ажахынуудайнь хиналта, шалгалта хэзгүй дээрэһээ муу шанартай проектнүүд зохёогдоно. Проект зохёоходоо ямар модо, һөөг тариха, мүн тарилгаяа хореолхо хүдэлмэри, һалхинай үлеэлэг зүг шэгынь алдагдажа, анхарагданагүй. Эдэ бүхы дутагдалнуудһаа уламжалан, таригдаһан модонууд хореологдонгүй орхигдожо, малда гэшхүүлнэ гү, али эдюулжэ хосорно. Мүнөө үедэ республикымнай ажахынууд тарилгаяа зональна гуримаар хэдэг болонхой гээшэ. Тиимэһээ модо, һөөгүүдые зурмуудлан тарихадаа, шэнээр проект зохёохо эрилтэ табигдана. Мододые ташалан, майлануудта хүндэлөөшэнь, мүн харгын, севооборолой полини захаар тарихада аша үрэтэй.

Баргажанай голло модо, һөөгүүдые зурмуудлан тариха гээшэ онсо шухала болонхой. Эндэхи хоёр райондо модо тариха проектносметнэ документацинь Хүнтэйе уһалхаар зохёогдон хараалагданхай. Эндэ түйлай ехэ хүдэлмэри ябуулагдахаар хүлеэгдэнэ. Мүнөө шэнээр байгуулагдаһан Хүнтэйн ой модоной ажахы модонуудай сагдуулнуудые ургуулан бэлдэхээр мэргэжүүлэгдэнхэй.

Республикымнай ой модоной ажахынууд болон ой модоной оньһожоруулагдамал ажахынууд техникээр хүсэд хангагдаагүй дээрэһээ тарилгаяа һайнаар харууһалха аргагүйдэнэ.

Модонуудые зурмуудлан тарихада, 8—10 жэлһээ ашаяа харюулжа захалдаг гээшэ. Тиин ажахынуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд залуу мододой удаан болзор соо ургадаг дээрэһээ хожом хойшодоо аша туһа...

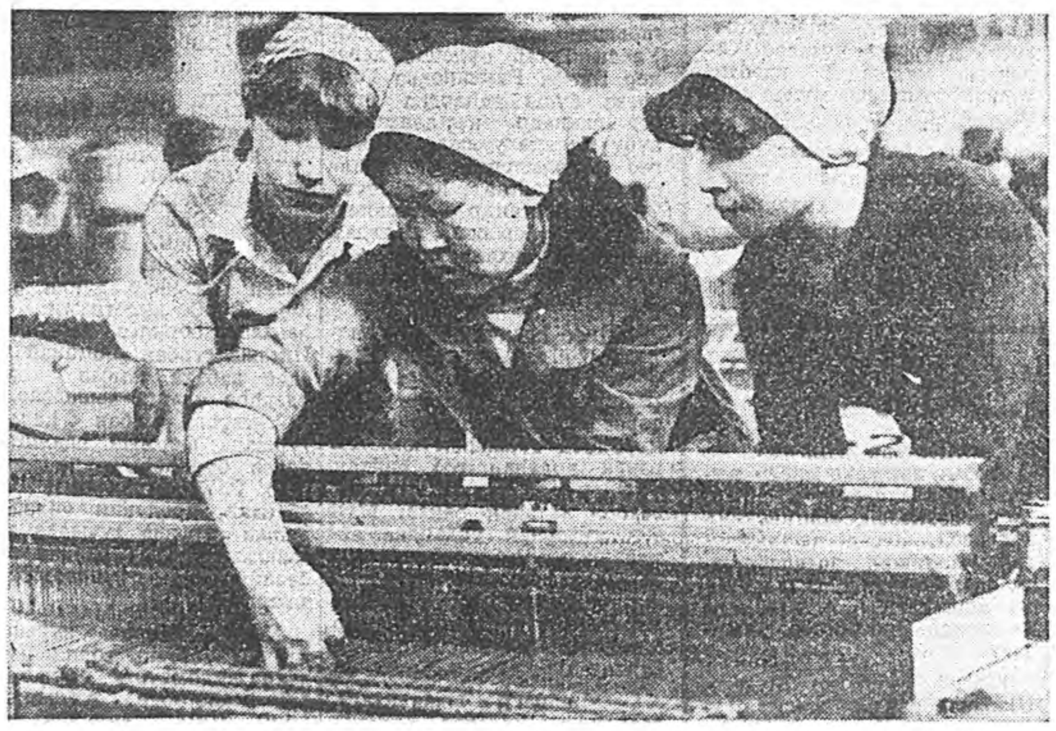

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинат — республикын түрүү предприятинуудай нэгэн юм. Комбинадта шэнэ техникэ болон үйлэдбэриин шэнэ технологи хэрэглэхэ талаар ехэ ажал ябуулагдана. Ганса энэ жэлдэ 38 ондоо шэнэ техникэ нэбтэрүүлэгдээ, гол үйлэдбэриин 107 ондоо хэрэгсэл һэльбэн шэнэлэгдээ.

Нооһо сортлоһ ялгаха шэнэ блогой түрүүшын ээлжээн мүн лэ энэ жэлдэ ашаглалгада тушаагдаһан, ерэхэ жэлдэ үшөө хоёр блок ашаглалгада тушаагдаха юм. Гадна бүд шэрдэхэ пневхимстанци ашаглалгада оробо. Тэрэнэй ашаар 20 процент шэрэ эндэ алмагдадаг болохо юм. Нооһо түрүүлэн буйлуулгын цехтэ үйлэдбэриие автомат аргаар хүтэлбэрилхэ автомат түхеэрэлгые хабсаргалгын хүдэлмэри түлэг ябуулагдана.

Коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ һаяхан хүртэһэн энэ комбинадай 60 бригада хамтын подрядай гуримаар мүнөө хүдэлнэ. Эндэ бүтээн гаргагдаһан бүхы продукциин 23 процент гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэй. Үйлэдбэриин 2800 гаран хүдэлмэришэд коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэтэй юм.

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент П. Бурмакинай зурагууд дээрэ: 1. Комбинадай техническэ мэргэжэл олгодог училищиин үйлэдбэриин мастер Н. Ф. Куриганова ерээдүйн бүд нэхэгшэд Р. Щербова, О. Богданова хоёрые техникын нюусатай танилсуулна; комбинадай тоолон тодорхойлолгын түбэй операторнууд И. Цыренова, В. Иванова.

СЕМИНАР ҮНГЭРГӨӨ

КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райком партиина эхин, цеховэ парторганизацинуудай секретарьнарай семинар һаяхана үнгэргөө.

«Энэ оной арбан һарын туршада районой ажалшадай түйлаһан ажалай дүнгүүд ба 1983 оной социалис уялгануудые бэелүүлхэ талаар партиина организацинуудай зорилгонууд» гэһэн элидхэл КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь В. Н. Карпов, «Районой партиина организацинуудта болоно үнгэрһэн тоосоото һунгалтын суглаануудай зарим тэды дүнгүүд» гэһэн асуудалаар мэдээсэл КПСС-эй райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша П. И. Кравцов хэбэ.

Тиихэдэ эхин парторганизацинуудта партиина документнүүдтэй бэелүүлэгдэдэг хүдэлмэри хайшан гэжэ, яажа ябуулагдаха ёһотойб гэжэ семинарта хабаадагшадта хөөрэгдэнэ үгтэһэн байна.

П. ИВАНОВ.

«ПЛАКАТ» ХЭБЛЭЛЭЭР

«Плакат» хэблэл «Развитой социализм и его совершенствование» гэһэн харуулан ойлгуулаажын пособи барлан гаргаба. Хүгжэнги социализмын гол шэнжэнүүд, совет общеcтвын экономическа болон социальна хүгжэлтын асуудалнууд, ажалшадай материальна болон соёлой ургалта, социалис демократиин саашадаа хүгжэлтэ болон хүгжэнги социализмын үедэ Коммунис партиин хүтэлбэрилхы үүргын ургалта схемэ, диаграмма, таблицанууд болон харуулан ойлгууламжын бусад аргануудаар энэ пособи дотор харуулагдана. Партиина болон экономическа һуралсалда туһаламжа болгон харуулан ойлгууламжын хэрэгсэлнүүдые, диапозитивуудые, слайднуудые хэблэл олон тоотойгоор гаргадаг юм.

(ТАСС).

ХЭРЭГЫНЬ МАРТАГДАХАГҮЙЛ

Леонид Андреевич Тарасов Прибайкалиин районой Зырянск нуурнида үгытэй ядуу таряашанай бүлэдэ түрэһэн намтартай. Тэрэ бага балшар наһанһаа хойшо халуун хүйтэниие, үлдэхэ даарахые нилээд үзэһэн хүн байха. Хэдэн дабхар дарлалта доро ядарһан арад зоной зоболонгые бишыхан хүбүүн нюдөөрөө хараһан, зүрхөөрөө мэдэрһэн юм. Залуу хүбүүн эсэгэеэ дахажа, түрүүшын коммунада хүдэлэлсөө, тарла хуряалсаа. Иигэжэ байтарнь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилжэ, тэрэнэй эсэгэнь түрүүшын дуудалгаар баруун фронт мордоһон юм. Тиихэдэ Леонид өөрөө 1942 оной декабрь һарын һүүл багаар, үшөө 17 наһатайхандаа Эхэ ороноо харатан дайсанһаа хамгаалалсахаяа мордоһон байна. Иигэжэ нүхэр Тарасов мэргэн буудагшадай һургуулиин курсант болоо бэлэй. Тэрэнээ дүүргэһээр лэ, баруун зүг барижа, түрүүшынхиеэ Витебск шадарай байлдаанда хабаадалсахадаа, дайнай утаа, дарини үнэр абаһан байна. Эндэл тэрэ дайшалхы алдарта замаа эхилһэн юм.

Дайсанай зэрлиг муухай аашануудые гаргадаг байһыень Леонид Тарасов хараһадаа, тэдэниие бүри ехээр үзэн ядадаг болоо һэн. Илангаяа шанга тулалдаанай үедэ, нютагайнгаа хүбүүн Георгий Артемьевой баатарай үхэлөөр унахадань, залуу сэрэгшэ «түрэл газарайнгаа, Эхэ оронойнгоо, байлдаанда унаһан нүхэдэйнгөө түлөө ами наһаяа хайрлангүй дайлалдахаб» гэжэ тангариглаһан байна.

Иигэжэ нүхэр Тарасов олохон хото городуудые сүлөөдэлсөө, харин этэгээдүүдые үй бута сохилсоо. Тэрэ ехээр шархатаһаншье, госпитальдо орожо аргалуулһаншье юм. Госпиталиин һүүлээр Леонид дахинаа фронт ошожо, Прибалтикын Вильнюс, Каунас, Ригэ хотонуудые сүлөөлэлсэһэн байна.

Удаань залуу хүбүүн Алас Дурнада болоһон дайнда хабаадажа, япон дээрмэшэдтэй эрэлхэгээр дайлалдаа, Хойто Хитадые сүлөөлэлсөө. Үшөө удаан саг соо сэрэгэйнгээ алба үргэлжэлүүлээд, 1950 ондо элүүр энхэ түрэл нютагаа бусажа ерэһэн байна. Иигэжэ тэрэ хүдөө ажахыда хүдэлжэ эхилһэн юм.

Эхэ оронойнгоо түлөө байлдаануудта эрэлхэгээр, шэн зоригтойгоор, габьяа схэтэйгээр дайлалдаһанайнгаа түлөө Леонид Андреевич Тарасов дайшалхы олон медаляар шагнагданхай. Мүнөө тэрэ баруун фронтдо дайнай үедэ абаһан комсомолойнгоо билеэдые тон нарииаар хадагалжа ябадаг.

Нүхэр Тарасов һүүлэй 9 жэлэй туршада таһалгарягүй Зырянска совхозой һү һаалиин фермын коллективые хүтэлбэрилнэ. Тэрэнэй даадаг коллектив ажал хэрэгээрээ район, республика дотороо яһала суурханхай. Эдэнэр жэл бүри һү һааха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө хододоо дүүргэдэг юм. Тэдэнэй түйлаһан амжалтада фермые даагшын үүргэ ехэ. Хэнэйшье мэдэһээр, тэрэнэй ажал хүндэшье, харюусалгатайшье гээшэ.

Леонид Андреевич гансал фермынгээ хүдэлмэридэ һаналаа табидаг бэшэ, мүн нийтын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг хүн юм. Тэрэ КПСС-эй гэшүүн. Зырянска сельскэ Соведэй депутадаар һунгагданхай.

Фермэдэ олон жэлдэ хүдэлһэн һаалишад эбтэй эетэйгээр ажалладаг. 12—15 жэлэй туршада хүдэлжэ ябаһан Елизавета Батурина, Нина Патрахина, Варвара Голубева, Валентина Иконникова гэгшэдые онсолон тэмдэглэхээр.

Энэ коллектив һү һааха, гүрэндэ тушааха байгша онойнгоо түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ, түл түрэсэ олоор абаха, адууһа малайнгаа ашаг шэмыень ерид дээшэлүүлхэ, малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ талаар дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаад, район дотороо һайшаалта үүсхэл гаргаа һэн. Эдэнэрэй уряаень ажахынуудай бэшэ һаалишад, үхэршэд халуунаар дэмжээ бэлэй.

Мүнөө нүхэр Тарасовай хүтэлбэрилдэг коллектив малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр эхилжэ байна. Нөөсэлһэн үбһэ тэжээлээ газаагаа оруулангхай, байра байдалаа дулаалжа дүүргэнхэй. Һаяхан Сэлэнгын районой малшадай республика дотороо гаргаһан үүсхэлые тус фермын коллектив халуунаар дэмжээд, үбэлэй үедэ һү ехээр абахын түлөө оролдохо байһанаа мэдүүлээ.

П. ХАЛТАНОВ.

Худалдаа наймаа һайжаруулха, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые ехэ болгохо, шанарые һайжаруулха саашанхи хэмжээнүүд тухай асуудалые хаража үзэһэн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй заседани тухай ТАСС-ай мэдээсэлые олохон газетэнүүд толилһон байха. Союзна правительствын тогтоолые России Федерациин хэрэг байдалда тааруугаар тайлбарилжа үгэхыень РСФСР-эй худалдаа наймаанай министр В. П. Шиманскида ТАСС-ай корреспондент хандаһан байгаа.

ХУДАЛДАА НАЙМААН БА ЭД БАРААНАЙ ШАНАР

1983 оной намарай наймаанда доошолуулагдаһан сэнгээр эд бараа худалдалга горитой үйлэ хэрэг болоно. Энээнэй урда тээ хоёр дахин үнэтэй байһан 1,5 миллиард түхэригэй промышленна продукци орон дотор худалдагдажа байна. Абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор, худалдаа наймаан гүйсэтэй ябажа, эд бараанай эрьесын түсэб дүүргэлгэдэ туһа нэмэри болоно. Түрүүшын хахад жэлдэ Россиин худалдаа наймаан эд бараанай эрьесын түсэб дүүргэзгүй юм. Үнгэрхэдөө Москвада ба Ленинградта, Хойто зүгэй хизаарнуудта, областьнуудта һалбариин территориальна управленинууд гүрэндөө үри шэритэй үлэһэн байгаа.

Доошолуулагдаһан сэнгээр эд бараа худалдаха гээшэ наймаанай хэрэгэй нэгэ талань болоно. Зүгөөр энэ удаа урдынхида орходоо тон ехэ хэмжээнэй эд бараанай сэн доошолуулагдаа гээшэ. Коньюктурын бодомжоор үйлэдбэрилэгдэхэеэ болиһон һайн эд бараан хүн зондо дурадхагдана гээд министр онсолон заагаа. Магазинуудта тэдэнэй орондонь бүри һайн, моодно зүйлнүүд табигдаха байна.

Дээрэ хэлэгдээшэ правительствын тогтоол дотор иимэ зүйлнүүдые, тэрэшэлэн тэдэнтэй холбоотой бусад эд бараа үйлэдбэрилгые ургэдхэхэ талаар тодорхой даабаринууд промышленна министерствэнүүдтэ тодорхойлогдонхой.

Коньюктура гээшэмнай арадай ажахын түсэбэй дүүргэлтэһээ дулдыдадаг, үйлэдбэриин продукци худалдаха тодорхой эрхэ байдал гээшэ гэжэ министр һануулаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ иимэ эрхэ байдал эли бодо хубилаа, Совет хүнүүд яһала һайн хубсаһа хунартай болоо, ажаһуудалай техникээр, гэрэй бараагаар һайнаар хангагдаа. Жэшээнь, зуун айл бүхэндэ 92 холодильник, 94 телевизор, угаалгын 76 машина хүртэдэг гээшэ.

Ажаһуудалай техникэ, мүн удаан хэрэглэгдэхэ бусад хэрэгсэлнүүдэй элбэг болоходо, хүнүүд дурадхагдадаг эд бараанда ондоогоор хандадаг болоо. Энэньшье ойлгосотой. Хуушан бараанайнгаа хэрэгһээ гараһада гү, али тэрээнһээ һураггүй һайн шэнэ бараанай худалдаанда бии болоходо, тэрэниие худалдажа абана бшуу. Магазинуудта миил холодильнигуудые бэшэ, харин хүргөөдэг томо камератай холодильнигуудые асуудаг гээшэ. Миил гутал бэшэ, харин моодно, онсо моодно гутал хэрэглэдэг. Моодоһоо гараһан бүдөөр хэншье һонирходоггүй, дан баазаар нэхэгдэһэн зүйлнүүдэй табяатай тагуудай дэргэдэ зогсодоггүй.

Гэхэтэй хамта заримдаа промышленность дэлгүүрэй эрилтэнүүдые хараада абанагүй бшуу. Зарим ушарта заводууд ба фабриканууд хуушарһан түхэл маягтай продукциие захагүй бүтээжэл байдаг, нүгөө ушарта таарууу ассортиментын зүйлнүүдые бүтээхэ уялгануудаа дүүргэдэг байна. Гүрэнэй стандартын эрилтэнүүдтэ шанарайнгаа талаар хүрэхэгүй продукци бүтээгшэд гүрэндэ, хэрэглэгшэдтэ ехэ хохидол ушаруулна.

Манай министерствын бүридэлдэ РСФСР-эй гүрэнэй худалдаа наймаанай инспекци хүдэлдэг. Эд бараа үйлэдбэрилдэг предприятинуудһаа, тэдэниие хүн зондо худалдадаг эмхи зургаануудһаа дулдыдангүй, эд бараанай шанарые шалгаха эрхэ тэрээндэ олгогдонхой юм. Түрүүшын хахад жэлдэ инспекци 50 мянган шалгалта хэһэн байна. Тэдэ шалгалтануудай хахадһаа ехэ хубидань дутагдалнууд элирүүлэгдэһэн байгаа. Муу шанартай продукци гаргадаг хүнүүд тушаа хэһээлтын экономическа хэмжээнүүд хэрэглэгдэһэн, продукци тушаажа абаха шанга гурим тогтоогдоһон гээшэ. Хэдэн ушарта худалдаа наймаанай эмхинүүд зарим эд бараа худалдахаһаа огто арсаһаншье байна.

Удаан саг соо хэрэглэгдэдэг эд бараанай — телевизорнүүдэй, радиоприемнигууд болон радиолонуудай, зайн галаар юумэ халаадаг приборнуудай, гэрэй бараанай, велосипедүүдэй, часуудай шанарта нэн түрүүн анхарал хандуулха хэрэгтэй гэжэ һанагдана. Түгэс бэлэдхэлтэй хүдэлмэришэд ба мэргэжэлтэдэй хүдэлдэг, һайнаар хангагданхай, эмхидхэгдэнхэй предприятинууд ехэнхидээ эдэ зүйлнүүдые бүтээдэг, тиигэбэшье муу шанартай продукци бүтээһэнэй түлөө зэмдэ ороно.

Жэшээ болгон, холодильнигуудые абажа харая. Түрүүшын хахад жэлдэ инспекциин шалгаһан 1008 аппарадай 583-дань зэмдэгүүд элирүүлэгдэһэн байгаа. Энэнь шалгагдаһан холодильнигуудай 53 шахуу процентнь болоно. Шалгагдаһан 4382 телевизорэй 997-е —23 процентые заводуудта бусааха бологдоо. Электрын элшэ хүсөөр халааха приборнуудай, электрын элшэ хүсөөр гэрэлтүүлдэг арматурын шанарта ехэ гомдол ородог гээшэ. «Сибэлектротяжмаш» заводто электрокамин болон электроплитэнүүдые шалгажа үзэһэнэй һүүлээр тэдэнэй 40 шахуу процентнь голодоһондо гаргагдаа. Ондоогоор хэлэхэдэ, бүлтанда хүндэтэй завод гологдоһон зүйлнүүдые худалдан абагшадта ябуулжа һалахые туршаһан байна.

Иимэрхүү олон баримтанууд тэмдэглэгдэнэ. Техническэ талаараа орео зүйлнүүдые үйлэдбэрилдэг предприятинуудай арга технологи даншьеһаа удаанаар нарижуулдаг байһаниинь халагламаар. Эсэстэнь үйлэдбэриин дутагдалнууд шалгалтын нэгэ актһаа нүгөөдэдэнь буулгагдажа бэшэгдэнэ. Промышленность хэрэглэмжын эд бараанай янза сортые даншье һаа удаанаар шэнэдхэнэ.

Миндаһан дээрэ буулгадаг «Бамз» гэһэн аппаратура хүнүүдтэ ехээр хэрэглэгдэдэг болоһоор хэдэн жэл болобо. Теэд тэрэнэй техническэ хэмжээнэй гадаадын гүрэнүүдэйхидэ хүрэдэггүй байһаниинь халагламаар. Мүнөө дурадхагдадаг магнитофонууд бүтээгдэжэ эхилһээр зургаа, тэрээнһээ дээшэ болоо. Промышленностиин найдуулһан шэнэ бүри һайн модельнүүд оптово ярмагуудташье үшөө бии болоогүй. Кировэй Лепсиин нэрэмжэтэ нэгэдэлэй, Москвагай 1-дэхи электромеханическа заводой, Ростовой «Прибор» заводой бүтээдэг магнитофонуудай шанар тушаа ехэ гомдол ородог. Худалдан абагшадта һайн магнитна лентэ, касседууд хэрэгтэй. Гадаадаһаа асарагдаһан иимэ зүйлнүүдээр дэлгүүрые хангажа бирагдахагүй.

Үе саг ба ажабайдал эд бараанай шанарые һайжаруулха, сорт янзануудые үргэдхэхэ эрилтэ табина. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол энэ зорилгые шиидхэлгэдэ зорюулагданхай юм.

Өөрынгөө ээлжээндэ РСФСР-эй худалдаа наймаанай министерство, тэрэнэй республиканска, нэгэдэлнүүд, территориальна управленинүүд ажал ябуулгадаа бии байгаа дутагдалнуудые усадхаха талаар хүсэлэл оролдолгонуудые гаргана. Дэлгүүрэй фонд хубаарилгые һүбэлгэн наринаар бэелүүлхэ, эд бараанай нөөсэнүүдые шадамараар хэрэглэхэ гэжэ оролдохо хэрэгтэй. Промышленностьтай хамта хэрэгсээгдэхэеэ болиһон зарим зүйлэй эд хэрэгсэлнүүдые шамдуу һэлгэдэг байха шухала. Эд бараанай шанарые шалгаха тушаа хэлэхэ болоо һаа, энэ талаар худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд заримдаа хатуу шанга эрилтэ табидаггүй байһаниинь халагламаар лэ. Примориин хизаарай гүйсэдкомой худалдаа наймаанай управлениин ба Владивостогто оршодог оптово баазануудай соёлой-ажаһуудалай ба ажахын хэрэглэмжын эд бараа яажа худалдадаг байһые министерство шалгажа үзэһэн байгаа. Стандартда хүрэхэгүй продукци эльгээһэнэйнь түлөө яла түлүүлхэ хэмжээн зарим ушарта абтанагүй гэжэ элирүүлэгдээ. Тэрээнһээ байтагай хүн зондо худалдахые иимэ продукци тушаажа абадаг байшоо.

Гансал Алас-Дурнада бэшэ, мүн баһа Москвада голодоһо гаргагшэдта эбсэнгеэр хандаха баримтанууд үзэгдэнэ. Ниислэл хотын магазинууд нэгэ миллион түхэригэй гэрэй час жэл бүри худалдадаг юм. Худалдаанда гаргахын урда тээ магазинууд тэдэнэй шанарые шалгаад, 10 хүрэтэр процентыень Петродворцово, Угличска, 2-дохи Московско заводуудта бусааха баатай болодог. Теэд муу шанартай продукци эльгээһэнэйнь түлөө хэһээлтын экономическа хэмжээнүүд абтадаггүй гү, али үгышье һаа предприятинуудай экономическа байдалда ямаршье нүлөө үзүүлхэгүй хэмжээнэй яла тохогдодог байха юм.

Эд бараанай шанар тухай асуудалнуудта дан үнгэрмөөр хүлисэхэ гээшэ худалдаа наймаанай хүгжэлтэдэ горитой хохидол үзүүлнэ. Шанга эрилтын табигдадаггүй байхада, муу шанартай продукци бүтээгшэд хоморой түүхэй эд болон материалнуудые дэмы гаргашална, хуушарһан янза түхэлтэй эд бараагаар складууд болон магазинуудые даражархина бшуу.

Эд бараанай ассортиментын талаар үйлэдбэрилгын түсэбүүдые табилгада ашаг үрэтэй нүлөө үзүүлхэ, шанар муутай, захил хэгдээгүй зүйлнүүдые худалдаанда абахагүй гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй анхаралые дахин хандуулна гэжэ В. П. Шиманский хэлэбэ. Правительствын эдэ ба бусад эрилтэнүүдые дүүргэхын тула министерство һалбариин хүдэлмэриие һайжаруулха талаар эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлнэ.

МИНИИ ХУБИТА БАЙХА

П. И. Четвернин болон бусад хэдэн жэлнүүдэй туршада унтаха нойргүй гэхээр хүдэлжэ, баян дүршэлтэй, бэрхэ мэргэжэлтэд болонхой. Жэшээлхэдэ, В. Пронушевой даадаг бригада арбадахи табан жэлэй түсэбтэ даабарие дүрбэн жэлэй туршада дүүргээ бэлэй. Бригадынгаа хүдэлмэри эмхидхэхэдээшье, ажаллахадаашье бэрхэ хүбүүндэ Ленинскэ комсомолой шангай лауреат гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо һэн. В. И. Безриднын хүтэлбэрилдэг коллектив һарадаа 75 метр тоннель түпхихэ даабарна 100—105 метртэ хүргэжэ, Хойто-Муяын тоннелиин барилгашадай дундаһаа эгээл һайн үрэ дүн туйлахадаа, социалис мүрысөөндэ хэдэн дахин шалгарһан байха. Тэрэ «Буряадай АССР-эй габьяата барилгашан» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Минии эрхим нүхэр П. И. Четвернин Ажалай Алдар Солын гурбадахи шатын орденоор шагнагдаһан алдартай.

Бэшэшье олон хүдэлмэришэд габшагай шангаар хүдэлжэ, партиин XXVI съездын шиидхэбэрине бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана. Бишье ажалай түрүүшүүлэй хойно орохогүй гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр социалис мүрысөөндэ хабаадалсанаб. Даажа абаһан ажал хэрэгээ саг болзортонь, эрхим шанартайгаар дүүргэхэ гэжэ Харьков хотын метро барилсахадаашье, БАМ дээрэ хүдэлхэдөөшье оролдоноб. Минии хүдэлмэрие Буряадай участогай барилгашад үндэрөөр сэгнэжэ, этигэл найдалаа мэдүүлжэ, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгаа бэлэй. Манай түрэл Коммунис парти, совет гүрэн юрын хүдэлмэришэндэ тон ехэ анхаралаа табижа, дэмжэдэг, туһалдаг, арад зондоо үнэн сэхэ ябахыемнай хүмүүжүүлдэг гээшэ. Юрын хүдэлмэришэн аад, гүрэнэй тон шухала асуудалнуудые шиидхэлсэхэ этигэл нандалда хүртэнхэйб. Депутат — арадай түлөөлэгшэ гэжэ мүнөө бидэ һайн мэдэнэбди. Ажалшадай байдал һуудалые улам һайжаруулха, ажабайдалда үйлэдбэри дээрэ дайралдадаг дутагдалнуудые усадхаха хэрэгтэ депутадууд саг үргэлжын анхарал хандуулжа байха зэргэтэй. Эдэ эрилтэнүүдые бэелүүлхын, нүхэдэйнгөө найдалые харюулхын тула оролдоноб.

Манай Буряадай участок дээрэ орономнай олон нютаг хизаарнуудһаа ерэһэн залуу мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд ажаллана. Байрын гэрнүүд, ясли-сад, соёлой болон спортын байшангууд элбэгээр баригдаха болоно. Эдэ асуудалаар хүдэлмэришэд намда ходол хандадаг. Москвада РСФСР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэ сессидэ ошоходоо, хүтэлбэрилхы дээдын органуудта орожо гарахыем гүйдаг. СССР-эй Транспортна барилгын, РСФСР-эй автомобильна транспортын министрнүүдтэ хэдэн удаа орожо, шухала асуудалнуудые шиидхээб. Тоннельный, Северомуйск поселогуудта 350 дүрбэлжэн метр талмайтай спортын байшангууд ашаглалгада оруулагдаа. Иимэ байшангууд БАМ-ай Түбэй, Зүүн, Барууншье участогуудта һаял баригдажа эхилээ. Энэ байшан соо футбол, волейбол наадаха дүүрэн эрхэ байдал түхеэрэгдэнхэй. Тамаралгын бассейн бии. Проходчигуудай һуудаг Тоннельный поселогто 350 хүнэй һууритай соёлой байшан, ясли-сад хараалагдаһан болзор соогоо баригдаа.

Үдэр хоногой ошохо тума Буряадай участок дээрэ бүри ехэ хэмжээнэй барилга хэгдэжэ, һуурин тосхонуудай шэнжэ шарай хубилна. Урдань туруута морьной хүрөөгүй газар дайдада БАМ-ай барилгашад түбхинэжэ, хүхюун соготойгоор ажаһууна, ажаллана. Олон түмэн жэлнүүд соо дууран нойрсожо байгаа зэрлиг тайгын сээжые совет оронной солото залуушуул доһолгон зэдэлүүлжэ, шэнэ байдалые шэнхинүүлэн зохёоно. БАМ-ай барилгашадай байдал һуудалые улам һайжаруулха, ажалай журам шангадхаха, олоной эдэбхи үүсхэлые дэмжэн бадаруулха хэрэгтэ нютагай Соведүүд, арадай депутадууд тон ехэ үүргэ нүлөө үзүүлжэ байдаг.

Би районно Соведэй даабаряар ажалша коллективүүдэй абаһан уялгаяа хэр зэргээр дүүргэжэ байдагые шалгадаг хүм. Тоннельнэ 11-дэхи, 18-дахи, 22-дохи отрядуудай, барилга-хабсаралгын 572-дохи, 608-дахи, 597-дохи поезднуудай, хүүргэ баридаг, 52-дохи, 53-дахи, отрядуудай хүдэлмэришэдтэн саг үргэлжэ уулзажа, тон һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэгбди.

Буряадай участогай хүдэлмэришэдэй захилаар Тоннельный поселогто ясли-сад, спортын байшан, сэнхир экранай программа дамжуулха станци, соёлой байшан бариха асуудалнуудые шиидхэлсэһэндээ ехэ баяртайб. Тимлюйн цементын заводые үргэдхэн барихада шэнэ түхеэрэлгэнүүд хэрэгтэй болоо һэн. Заводой хүдэлмэришэд энэ асуудалые шиидхэлсэхыем гуйһан байгаа. Мүнөө тэдэнэр һайн шанартай ехэ продукци гаргажа, түсэбөө дүүргэдэг болоһон. Тимлюйнгэнхид даабариһаа үлүү гаргаһан цементээ БАМ-ай барилгашадта сүм эльгээжэ, һайнаар хангажа эхилээ.

Би ажалшадай захил мэдүүлгэ дүүрэхэ хэрэгтэ анхаралаа тон ехээр хандуулдаг гээшэб. Байрын асуудалые зүб тээшэнь шиидхэхэ гээшэ ехэ шухала асуудал. Һуудал байдалаа һайнаар түхеэрһэн хүдэлмэришэд ажалдаа эрхим үрэ дүнгүүдые туйладаг юм гэжэ мэдээжэ бшуу. Хаана соёлой байшангууд, ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха комбинадууд, столово, магазинууд һайнаар хүдэлнэб, тэндэл хүн зон эрхимээр хүдэлдэг, тэндэл үйлэдбэриин ажал хэрэг урагшатан байдаг. Тэдэниие хангаха эмхи зургаануудай хүдэлмэри нютагай Соведүүдэй, арадай депутадуудай анхаралһаа гарадаггүй. Арадай депутадууд ажабайдалай, үйлэдбэриин шухала асуудалнуудые шиидхэлсэжэ, хүн зоной үндэр этигэл нандабарие үнэн сэхээр харюулна. Бишье БАМ-ай барилгашадай бүхы захилые дүүргэхэ гэжэ арга шадалаараа оролдоноб.

Буряадай участогай барилгашад арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө шангаханаар хүдэлнэ. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын, манай «БАМтоннельстрой» управлениин коллективүүд байгша ононгоо даабари дүүргээд, 1984 оной түсэбөөр барилга хэжэ эхилбэ. Эндэ багаханшье һаа, арадай депутадуудай оруулһан хубита бии гэжэ һананаб.

И. САМОЙЛОВ,
тоннельнэ 11-дэхи отрядай проходчик,
РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ЭБ НАЙРАМДАЛЫЕ САХИН ХАМГААЛХА

Амгалан тайбан байдал гү, али ядерна дайнай аюул усал гү! Хёмороо зүришэлдөөн гү, али гүрэнүүдэй хоорондоо эбэй еһоор зэргэ оршон һуулга, харилсаа холбоон гү!—гэһэн зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ асуудалнууд мүнөө бүмбэрсэг дэлхэйн элдэб заха булангуудта соностоно. Түүхэдэ үзэгдөө дуулдаагүй ехээр буу зэбсэгүүдые гаргажа, ээрхэг түримхэй, дай жүрөөдэһэн политикаяа бэелүүлжэ байһан США-гай зонхилогшодой гэм зэмээр уласхоорондын байдалай улам түгшүүрилтэй боложо байха үедэ арад түмэн эб найрамдалай хуби заяагаар һанаагаа зобоно бшуу. Гренадада гутамшаг муухайгаар добтолго, Дүтын Зүүн зүгтэ үүдхэгдэһэн ээрхэг түримхэй ябуулганууд, Никарагуада эсэргүү соносхогдоогүй дайн, түрүүшын американ далита ракетэнүүдые Англида асаралга—Сагаан байшангай зүгһөө гаргагдаһан эдэ бүхы гаргүү тэнэг алхамууд хүн түрэлтэниие дайнай хүмэдхэ руу түлхижэ байна.

Вашингтоной ээрхэг түримхэй ябуулганuудые зайсуулан сарахын тула эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй хүдэлөөн бүхы дэлхэй дээгүүр үргэдэжэ байнхай. Буу зэбсэгүүдые хураалгын ба шахардуу шанга байдалые һулаулгын асуудалнуудаар энэ неделидэ Венэдэ болоһон бүхэдэлхэйн конференци-хөөрэлдөөн дайн дажарта эсэргүү хүдэлөөндэ шухала хубитаяа оруулба, 60 гаран оронoй, хэдэн арбаад национальна ба уласхоорондын эмхинүүдэй, политическэ партинуудай 400 шахуу түлөөлэгшэд, ниитын, профсоюзай ба шажан мүргэлэй мэдээжэ ажал ябуулагшад уласхоорондын энэ ехэ хуралдаанда хабаадаһан байна.

Конференциин делегадуудай олонхид үгэ хэлэхэдээ, ядерна дайе зайсуулан сараха, Женевэдэ үнэн зүб үгээ ойлголсолго туйлаха талаар шэглүүлэгдэһэн шэнэ совет үүсхэлнүүдые дэмжэбэ. Түрүүшын американ далита ракетэнүүдые Англиин Гринэм-Коммондохи баазада асарһан тухай мэдээсэл хүнүүдэй дурыень гутаагаа. Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэ хүн түрэлтэниие ядерна дайнай аюулда улам дүтэлүүлнэ гэжэ буруушаан шүүмжэлээд, хөөрэлдөөндэ хабаадагшад США-гай президент Р. Рейгандэ, Великобританиин премьер-министр М. Тэтчертэ эльгээгдэхэ буруушаалгын бэшэгые нэгэн һаналтайгаар абаһан байха юм.

Вашингтоной ба НАТО-гай талаар тэдэнэй союзнигуудай ушар ёһо ойлгохогүй, ээрхэг түримхэй хараа бодолоор дураа гутажа байһанаа Баруун Европын олон хото городуудай хүн зон мэдүүлнэ. Италиие США-гай ядерна буу зэбсэгэй погреб болголгые буруушаалгын хүсэтэ жагсаалнууд Апеннинын хахад аралые доһолгобо. Дайн дажарта эсэргүү ябуулгануудай долоон хоногой үедэ хүсэтэ жагсаалнууд эндэ болоһон байгаа. ФРГ-дэ эб найрамдалай тала бариашад ябуулгануудаа улам эдэбхижүүлнэ. Мэдээжэ болоһон «Крефельдскэ уряагай» үүсхэлшэд американ ракетэнүүдые тараан тодхолгые буруушаажа, дуугаа үгэхэ уряатайгаар бундестагай депутадуудта хандаа һэн. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ракетно-ядерна буу зэбсэгүүдээр Баруун Европые түгэс зэбсэгжүүлхэ гэһэн түсэбүүдые буруу һүргэхын тула хүсэлэл оролдолгонуудаа элсүүлхэ гэһэн шиидхэбэри дайн дажарта эсэргүү Испаниин 70 ехэ эмхи абаһан байгаа.

ТҮҮХЫН ҺУРГААЛНУУД

Мүнөө үеын дэлхэй дээрэхи хоёр томо ехэ гүрэнэй—Советскэ Союзай ба Холбоото Штадуудай хоорондо дипломатическа харилсаанай тогтоогдоһоор 50 жэлэй ой ноябриин 16-да гүйсэбэ. Түрүүшынгээ үдэрһөө хойшо эб найрамдалай ба бүхы гүрэнүүдтэй амгалан ёһоор зэргэ оршон һуулгын политика соносхоһон манай орон США-тай һайн, бүтэмжэтэй, али алиндань ашатай туһатай харилсаа тогтоохые оролдодог байгаа. «Бидэ Америкэтэй, бүхы оронуудтай, илангаяа Америкэтэй экономическа үгэез ойлголсохын түлөө эрид шууд тэмсэнэбди», —гэжэ, тусхайлбал, Совет гүрэнэй үндэһэ һууриие табигша В. И. Ленин американ «Чикаго дейли ньюс» газетын корреспондентын асуудалнуудта харюусахадаа тэмдэглээ һэн, (зохёолнуудай гүйсэд суглуулбари, 39 дэхи том, 209-дэхи хуудаһан), Гэбэшье дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэниие хашаха харшалха, гансаардуулан таһалха гэһэн олон тоото һэдэлгэнүүдэйнгээ буруу һүрэһые, мүн СССР-ые мэдэрхэгүй гэһэн политикынгаа бүрин хүсэдөөр хосорон һалаһые ойлгохынь тула США-гай зонхилхы бүлэгөөрхидтэ аяар 16 жэл—ямар нэгэн бусад томо ехэ оронһоо һураггүй ехэ саг хэрэгтэй болоһон байгаа бшуу.

Үнгэрһэн 50 жэлэй хугасаа соо манай оронуудай хоорондохи харилсаанай түүхэдэ бага бэшэ амжалтануудшье, урагшагүйдэлгэнүүдшье тохёолдоһон байха. Гитлеровскэ сэрэгүүдтэ эсэргүү тэмсэлэй үедэ хүн түрэлтэниие хүрин тахалһаа аршалан абаралгын харилсаанай жэлнүүд США-гай гэмээр «хүйтэн дайнай» үе сагаар һэлгэгдээ һэн. Шахардуу шанга байдалые һулаарулгын шалгалтые Вашингтон тэсэнгүй, социализмда зүрюу харша, СССР-тэй хёмороо зүришэлдөөгөө һүжэрөөлгын «хэрээһэтэ добтолгын» зүргэдэ бүхы хүн түрэлтэниие оруулха гэһэн аюул дахинаа тохёолдуулжа байна. Советскэ Союзые шоо үзэн, дураа гутахадаа, американ хархис хүсэнүүдэй удамаршад өөһэдынгөө арад түмэнэй аша туһые хохидолдо оруулна. Советскэ Союзда зүрюу харша ябуулгануудай ээлжээтэ шата бүхэнэй гансал буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгээр, уласхоорондын байдалые улам түгшүүрилтэй болголгоор дэбэр гэгдэдэг бэшэ, харин США-гай байдалай мүн лэ хүшэр хүндэ болгогдодог байһаниинь элитэ.

Ушар ёһо ойлгодог, түүхын һургаалые хараада абадаг американ хүтэлбэрилхы агиин түлөөлэгшэд иимэ политикын ехэ уршаг хойшолонгуудтай байһыень онсолон тэмдэглэнэ. «Түүхэтэ ба үзэл сурталай талаар ехэ илгаануудтай байгаашье һаа, манай хоёр арад нэгэ нэгэез нэмээнэ, — гэжэ элитэ мэдээжэ американ дипломат, түүхэшэн, урдань США-һаа Москвада байһан элшэн сайд Дж. Кеннан «Нью-Йоркер» журналда толилуулһан статья соогоо тэмдэглээ һэн. — Холын хараа бодолтой, бэеэ баринги оршон байдалда хамтадаа хүдэлхэдөө, тэдэнэр нэгэ нэгэез баяжуулжа шадаха, түби дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын тула тэдэнэр али бүхы бусад хоёр орондо орходоо улам ехэ юумэ хэжэ шадаха байна. Тэдэнэй нэгэ нэгэндээ тэсэбэритэйгээр хандалга, тэдэнэй амгалан ёһоор зэргэ харилсан ажаллалга бүхы дэлхэйдэ шухала хэрэгтэй бшуу. Тэрэ тэдэнэй союзнигуудташье шухала хэрэгтэй. Тэрэ өөһэдтэньшье шухала хэрэгтэй. Хэрбээ энээниие бултанай ойлгоод байгаа һаань, бодото байдалай бидэнэй урда табиһан зорилгонуудые бидэ яһала һайнаар шиидхэжэ шадаха байгаабди».

Советскэ Союз тушаа хэлэхэ болоо һаа, бидэ эдэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хабаадалсахабди. Нэн түрүүн энэмнай мүнөө үеын гол шухала зорилгые шиидхэлгэдэ — ядерна дайнай аюулһаа хүн түрэлтэниие аршалан абаралгада хабаатай байна. «Бүхы оронуудтай, тэрэ тоодо США-тай амгалан тайбанаар ажаһуухые СССР хүсэнэ» гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой мэдүүлгэ дотор заагдаа һэн.

ИМПЕРИАЛИС ШУНАХАЙ АРЬЯАТАД

Транснациональна корпорацинуудта (ТНК) эсэргүү ябуулгануудай уласхоорондын заншалта недели ноябриин 16-да эхилбэ. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй үүсхэлээр тэрэ үнгэргэгдэнэ. Финансово-экономическа ба политическэ айхабтар хүсэн түгэлдэр ТНК-гай ажал ябуулга залуу гүрэнүүдэй бэеэ дааһан экономическа хүгжэлтын хэрэгтэ туйлай ехэ хохидол ушаруулна, баруунай оронуудай шэнэ түхэлэй колониальна дарлалта мүлжэлгэнөө мултархадань тэдэнэртэ һаад тойбо татана гэжэ олониитын митингнүүд болон суглаанууд дээрэ, уласхоорондын энэ ехэ ябуулгада зорюулагдаһан хэблэлэй материалнууд соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Һүүлэй 25 жэлэй турша соо байгуулагдан бэежэһэн транснациональна корпорацинуудай «клуб» мүнөө 400 гаран гэшүүдһээ бүридэдэг юм. Эдэ монополинуудай олонхидойнь штаб-байшангууд Холбоото Штадуудта байрладаг, филиалнууд болон предприятинуудынь бүхы шахуу капиталис оронуудта бии.

Хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэ тэдэнэй бэелүүлдэг ябуулганuудта ТНК-гай дарлан мүлжэлгын, дээрмэдэн тонолгын шэнжэ илангаяа элеэр харагдадаг байна. Хаанашье—Азида, Африкада гү, али Латиин Америкэдэ—империалис томо ехэ гүрэнүүд залуу оронуудай экономикые дээрмэдэнэ. Эдэ регионуудта тэдэнэй ашаг олзо заримдаа 800 (!) процентдэ хүрэдэг байна гээд хэлэхэ хэрэгтэй. Хүгжэжэ байгаа оронуудһаа худалдажа абаһан түүхэй эдүүдэй, тэдэнэртэ эльгээгдэһэн промышленна продукциин үнэ сэнгүүдые өөһэдынгөө дураар тааруулан табижа, ТНК эрхэ сүлөөтэй болоһон олон арбаад арадуудай экономическа байдалые шанга хиналта доро байлгаха гэһэн зорилго табидаг юм. Транснациональна корпорацинуудаар түүхэй эдүүдээ худалдахадаа, тэдэнэй үнэ сэнгые зорюута доошолуулһан дээрэһээнь залуу гүрэнүүд жэл бүри 50-һаа 100 миллиард хүрэтэр доллар алдадаг байна гэжэ тоолон гаргагдаа. Колониальна байдалай гутамшаг муухай хойшолонгуудые — үгытэй ядуу, үлэсхэлэн хооһон байдалые, үбшэн тахалые, үзэг бэшэггүйдэлгые усадхахадань, иимэ ехэ мүнгэ зөөри тэдэнэртэ ехэ туһа хүргэхэ байгаа бшуу. Гэхэ зуура, ТНК национальна түсэбүүдые, хүгжэлтын программануудые буруу һүргэнэ. Ушарынь гэхэдэ, тэдэ булимтархы аша туһадань харюусанагүй ха юм.

Транснациональна корпорацинуудай гутамшаг муухай ябуулга экономическа һалбаряар хизаарлагдана бэшэ, тэдэнэр бэеэ дааһан байдалтай гүрэнүүдэй политическэ хэрэгүүдтэ хамаарал сахые, тэдэнэй ниитын ямар байгуулалта шэлэхэ, хүгжэлтын ямар замаар дабшаха байһан ушартань хангалтагүй үүргэ нүлөө үзүүлхые улам эдэбхитэйгээр оролдоно. Зонхилолгодонь орохогүйе хүсэгшэдтэ эсэргүү олон тоото арганууд хэрэглэгдэнэ. Энэнь экономикыень доройтуулан унагаалгаһаа эхилээд, баруунай тусхай албануудтай хамта үгэсөөнүүдые үүдхэжэ, гүрэнэй урбалта хэхэ гэһэн һэдэлгэ болоно бшуу. Баруунай монополис капитал транснациональна корпорацинуудаар дамжуулан, хаа хаанагүй хархис хүсэнүүдые дэмжэнэ, һүйдхэлтэ засаг захиргаануудта мүнгэ һомолно.

Хүгжэжэ байгаа оронуудай олониитэ ТНК-гай һүйдхэлтэ үүргые, тэдээнтэй тогтоогдоһон харилсаанай тон ехэ хойшолонгуудтай байһыень жэлһээ жэлдэ һайн ойлгоно. Олонациональна эдэ шунахай арьяатадай харата муухай ябуулгануудые хизаарлаха, уласхоорондын эмхиин бүхы гэшүүдэй адли тэгшэ эрхэдэ үндэһэлһэн шэнэ экономическа гуримые дэлхэй дээрэ тогтоохо гэһэн эрилтэнүүд улам бардаастай шангаар соностоно. Советскэ Союз болон бусад социалис оронууд үндэһэн шухала эдэ эрилтэнүүдыень бүрин хүсэдөөр ойлгоно.

В. МАЛЫШЕВ,
В. ЧЕРНЫШЕВ,
А. СУРИКОВ.
(ТАСС).

...АН ҮХИБҮҮД ...АЛТАЙЛ ДАА

...уулалаар, уһаар дулаасуулагдадаг саадтай байхада, хэды дулаан, сэбэр, зохид гээшэб!..

Тус ясли-садай тон һайн юумэниинь гэхэдэ, иимэ байна. Энэ саадта 25 үхибүүд ото байраар байдаг гэхэ гү, али түхэреэн сүүдхын гэжэ нэрэтэй юм. Хүмүүжүүлэгшэд Б. Ш. Доржиева, С. Н. Дамдинова болон бусад нүхэд малшадай, һаалишадай, хонишодой үхибүүдые колхозой автобусоор субботодо абаашаад, амаралтын үдэшэ һөөргэнь асардаг юм. Һаалишад Намсараева Анна, Норбоева Энгельсина, хонишод Гуробазаров Семен, Дашинимаев Аюр гэгшэдэй үхибүүд бүхэли неделидээ эндээ байдаг. Эхэ, эсэгэнь ажал дээрээ амжалта яһала туйладаг байна. Эдэнэрэй олохон үхибүүд энэ саадта томонууд боложо, һургуулида ороо.

Энэ ясли-садай хүмүүжүүлэгшэд Эгэтын-Адагай дунда һургуулитай нягта холбоотойгоор хүдэлнэ. Багшанар Дашанимаева Дыжит Дымбрыловна, Номтоева Соёлма Цоктоевна ахалагша бүлэгэй үхибүүдтэй танилсадаг, хэшээл үнгэргэлсэдэг.

Һургуулиин һурагшад эндэ ерэжэ, концерт табидаг, наада эмхидхэдэг юм байна.

Һургуулиин хүгжэмэй багша Михаил Будажапович Цыренов үглөөгүүр бүри саадта ерэжэ, хүгжэм доро гимнастика үнгэргэжэ, үхибүүдые багаһаань дуунда дуратайгаар хүмүүжүүлэлсэнэ.

Энэ ясли-садта ажалладаг Мария Масловна Сотнич үхибүүдэй элүүр энхээр ургаха, хүмүүжэхын тула үдэр бүри оролдолго гаргадаг байна. Зарим үхибүүдые консультацида абаашадаг, өөрөө үхибүүдэй элүүрые харадаг, шалгадаг, түрэлхидтэйнь хөөрэлдэдэг, зарим ушарта заабари үгэдэг юм.

Түрэлхид ясли-садта саг үргэлжэ ерэжэ, үхибүүдэйнгээ хэшээлдэ байлсадаг, һайндэрнүүдые угталсадаг, түрэһэн үдэрнүүдыень тэмдэглэлсэдэг байна.

Энэ ясли-садай хүдэлмэрие хараад байхадаа, колхозой правленидэ, сомоной Соведтэ, түрэлхидтэ, эгэтынадагаархидта бултандань баяр баясхалан хүргэхэ дуран хүрэнэ. Юуб гэхэдэ, жаахан хүүгэд эндэ жаргалтайгаар ургана бшуу.

Б. БАТОЕВ.

ШЭНЭ БАЙШАНДА ТҮБХИНЭБЭ

Һаяхан Хяагта хотын шэнэ микрорайондо баяр баясхалантай үйлэ хэрэг болобо. Ушарынь гэхэдэ, хүүгэдэй комбинат ашаглалгада орожо, 280 үхибүүд шэнэ һаруул байшанда түбхинэбэ.

Хүүгэдэй комбинадые нээлгын баяр ёһолол дээрэ Хяагтын районой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша Б. Г. Базаров барилгашадые болон түрэлхидые амаршалһан байна. «Бурятцелинстрой» трестын нүүдэл оньһожоруулагдамал 466-дахи колоннын ахамад инженер В. Н. Красиков табатай Маша Дегтяревада комбинадай һүлдэ-түлхюурые барюулаа. Тэрэ хүүгэдэй комбинадые даагша В. И. Щипаловатай сугтаа сагаан лентэ таһара хайшалжа, суглараагшадые комбинадтаа эзэн ёһоор орохыень урниһан байна.

— 466-дахи ПМК-гай барилгашад ехэхэн хүдэлмэри хээ. Комбинадаймнай хорёо соо хүүгэдэй наадаха талмай тааруу, зохидхоноор түхеэрэгдээ. Тэдэнэй олонхинь залуушуул, ажалайнгаа намтарые эндэл эхилээ юм,— гэжэ В. И. Щипалова мэдүүлбэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: В. И. Щипалова Маша Дегтяреватай. 2. Хүүгэдэй комбинадай байшан.

Е. СУРМАЧАП фототекст.

Социалис оронуудаар

ЗАВОДОЙ ОЙН БАЯР

ВАРШАВА. Советскэ Союзай туһаламжаар баригдаһан Познаниин хүдөө ажахын машинануудай завод 30 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэнэ. Энэнь комбайнууд болон тэжээл жэжэлдэг түхеэрэлгэнүүдые бүтээдэг орон доторхи гансахан предприяти болоно. Заводой продукциин горитой хубинь гадаадын гүрэнүүдтэ, гол түлэб Советскэ Союзда, тэрэшэлэн Болгарида, Чехословакида ба Югославида эльгээгдэдэг юм. Предприятиин ойн баяртай дашарамдуулан, бүлэг хүдэлмэришэдтэ правительствын шагналнууд барюулагдаа юм.

ҮЛӨӨДЭҺЭН ХЭРЭГЛЭГДЭНЭ

БУДАПЕШТ. Дунайска металлургическа комбинадай газаа мэргэжэлтэд 6 миллионһоо дээшэ тонно, түүхэй эд «элирүүлһэн» байна. ВНР-тэ зохеогдоһон аргын туһаламжаар металлургическа үйлэдбэриин үлөөдэһэн илгагдаад, шэрэм ба булад хайлуулгада амжалтатайгаар хэрэглэгдэдэг болонхой. Хоердохео хэрэглэгдэһэнэй һүүлээр үлэлэн үлөөдэһэн харгы барилгада, хирпиисэ үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэнэ.

Комбинадай дэргэдэ баригдаһан шахаржуулгын фабрика оройдоол 2 жэл соо гарзаяа харюулха юм гэжэ тоолоно гаргагдаа.

СОВЕТ АВТОМОБИЛЬ БҮТЭЭГШЭДТЭ—ГЕНЕРАТОРНУУД

СОФИ. «ВАЗ-2108» түхэлэй хүнгэн автомобильда хэрэглэгдэхэ «Г-224» гэжэ генераторнуудые Сливенскэ машина бүтээлгын «Динамо» заводой ажалшад совет автомобиль бүтээгшэдтэ эльгээгээ. Агуу ехэ Октябриин социалис революциин 66 жэлэй ойдо тэдэнэр ажалайнгаа илалтые зорюулһан байна.

Байгша оной арбан һара соо тус предприятида юһэн шэнэ зүйл, тэрэ тоодо программнатоогой хүтэлбэритэй металл отолдог станогуудай двигательнүүдэй электроприводууд үйлэдбэрилэгдэдэг болоо юм.

«Динамо» заводой шэнэ продукци Болгариин машина бүтээлгын промышленностьда хэрэглэгдэхэ, социалис хани харилсаата оронуудта худалдаанда эльгээгдэхэ юм.

(ТАСС).

ООН-ой АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

...лоно. Ниитэ нэгэн Кипрэй бэеэ даанхай байдалые, газар дайдынь ойроо хүртэшэгүй байлгые, бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүй политикые хүндэлхэ ёһотой гэһэн ООН-ой шиидхэбэринүүдтэ тэрэнь зүришэнэ.

Соведэй заседани дээрэ ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр үгэ хэлэхэдээ, олтирогой хойто хубида «бэеэ даанхай гүрэн» соносхолго хадаа Грециин болон Турциин общинануудай хоорондохи хөөрэлдөөнүүдые дахин һэргээхэ гэһэн уласхоорондын хамтаралай хүсэлэл оролдолгонуудые буруу һүргэнэ гэжэ мэдүүлбэ. Үнэн зүб ба бата эб найрамдал туйлаха талаар хөөрэлдөөнүүдые эхилхын тула арга боломжонуудые бэдэрхэ һанаатай байһан тухайгаа тэрэ мэдүүлбэ.

ПОРП-ын ЦК-гай ПЛЕНУМ

ВАРШАВА. ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Войцех Ярузельскиин түрүүлэлгэ доро Польшын Хүдэлмэришэнэй Нэгэдэмэл партиин 14-дэхи пленум болобо.

Социально-экономическа политикын зорилгонуудые саашадань бэелүүлхэ талаар партиин зорилгонууд тухай ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой элидхэлые ПОРП-ын ЦК-гай секретарь Манфред Горывода хэбэ.

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД БОЛОБО

ХАНОЙ. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай болон Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй үүсхэлнүүдые Вьетнам ба Монгол сүм дэмжэнэ, гээд МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНРП-гэй ЦК-гай секретарь Д. Моломжамц түрүүтэй Монголой парламентска делегациин хани ёһоной албанай хэрэгээр Вьетнам ерэһэн тухай эндэхи хэблэлдэ толилогдоһон мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Вьетнамай ниислэл хотодо болоһон хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хани барисаа ба нягта харилсаа холбооe хүгжөөхөөр, Азида ба бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалай түлөө нэгэн һаналтайгаар тэмсэхээр шиидэнхэй байһанаа аха дүү хоёр оронoй парламентаринууд элирхэйлбэ.

ОАГ-гай ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН СЕССИ ДЭЭРЭ

ВАШИНГТОН. США-гай буу зэбсэгээр Гренадада добтолон ороло, Түбэй Америкэдэ Вашингтоной үүдхэһэн соносхогдоогүй дайн уласхоорондын хуулиин гүрим дүримүүдтэ зүришэнэ. Энэ боложо үнгэрһэн Американ Гүрэнүүдэй Эмхиин (ОАГ) Генеральна Ассамблей жэл бүри үнгэргэгдэдэг 13-дахи сессидэ хабаадаһан олон түлөөлэгшэд иимэ һанамжатай байба.

Латиин Америкын гүрэнүүдэй делегадуудай дийлэнхи олонхинь США-гай үүдхэһэн бэеэ даанхай Гренадада харша булимтаралгые эрид шууд буруушааба. Энэнь ООН-ой болон ОАГ-гай уставуудые бүдүүлигээр эбдэһэн ушар болоно гэжэ онсолон тэмдэглэбэ. Америкын политикые дэмжэдэг Уругвай ба Гватемала мэтын гүрэнүүдшье США-гай ябуулгануудые шүүмжэлһэн байна.

ЭРДЭНИ ШУЛУУНУУДЫЕ ШЭНЖЭЛЭГШЭ

«БУХЫ БЭЕЫЕМ, бухы һанал бодолыем, хүсэл эрмэлзэлыем шулуун эзэлдэг байгаа, үнгэрхэдөө, зүүдэн соомни үзэгдэхэ. Доторойнгоо байгаалитайгаар үни удаан саг соо үргэлжэлһэн орёо түүхэтэй шулуунууд ами наһыемни дүүрэн болгожо үгэдэг һэн», — гэжэ академик Александр Евгеньевич Ферсман һүүлшынгээ номуудай нэгэн соо бэшэһэн байна. Минералогиин болон геохимиин хүгжэлтын гайхалтайхан үе саг тэрэнэй нэрэтэй холбоотой бшуу.

Газарай нюуса баялигуудые эсэшэ сусашагүйгөөр шэнжэлэгшэ, 1500 монографи болон статьянуудай автор — А. Е. Ферсман эрдэмэй хилые үргэдхэхэһээ гадна ашагта малтамалнуудые орон дотороо эхилэн ашаглалгын үүсхэлдэ болоо һэн. Урда тэрэнь эзэгүй хооһон байһан газар дайдануудта тэрэнэй шэнжэлгын ашаар, тэрэнэй хүсэл оролдолгын ашаар эдэлгээжэ, индустрийн томо баригануудаар, шэнэ городууд болоһон, харгы замууд баригдаһан байна.

Наһачайнь энэ ехэ хэрэг юунһээ эхилээб? Тэрэ бүри хүбүүн ябахадаа, шулуухануудые суглуулха дуратай болоһон байна. Петербургһаа нажарай сагта Крым ябахадань, хүбүүхэн донгороогор хадын болон шулуунай хүсөөгүүдые тунхин абадаг, шулуу олзоборилдог байһан шахтануудта сооһоо түгдэрхэйнүүдые түүдэг, эрьеэ шадарай бутархай шулуугаар хармаануудаа дүүргэдэг байгаа. Жэл сагай үнгэрхэ бүри тэрэ хүбүүн ябахадаа суглуулһан коллекцинь ёһотой научна баялиг боложо захалаа. Тиимэһээ гимназиии дүүргэжэ гараһанаа, өөрыгөө минералогидо зорюулха гэжэ шиидхэһэниинь ойлгосотой бэлэй.

Гэбшье Одессын Новороссийска университедтэ һуралсаа ороходоо, эдылэлэнэй хаана-гүй бэлэй. Тэрэ үеын минералоги хадаа Газарай бии болологын түүхэтэй холбоогүй, хубхай хуурай наука байгаа. Минералнуудай нэрэнүүдые, тэдэнэй шанар шэнжэ тоолоһон үгэнүүд ута унжагайгаар каталогто бэшэгдэдэг байгаа. Тэрэниие хашарһан Ферсман түүхын ба хэлэ, бэшэгэй факультедтэ оробо. Москвада хүдэлхөөр томилолго абаһан эсэгынгээ Москвагай университедтэ оруулаагүй һаань, тэрэнэй хуби заяан ямараар оршохо һэн бэ, мэдэгдэхэгүй.

Тэндэ байгаалиие шэнжэлдэг оюун бэлигтэ эрдэмтэ В. И. Вернадскиин хүтэлбэри доро минералогиин шэнэ шэглэл бии болгогдоһон байгаа. Тэрэнь хожомоо хүгжэн, газарай хальһан доро бии байһан химическэ элементнүүдэй хаана-яана байһые, минералнуудай бии бололгые, хүгжэлтые, хубилалтые шэнжэлдэг эрдэм—геохими болсжо тодорһон юм. Тодорхойлон хэлэхэдэ, геохими хадаа минералнуудые анхан бии болоһон сагһаань мүнөөдэрэйнь хүгжэлтэ хүрэтэр шэнжэлэн үзэхэ үүргэтэй байгаа. Геохими хадаа бүмбэрсэг дэлхэйн үбэр соо байһан баялигуудай нюуса руу ороходо түлхюур эрдэмтэдтэ барюулжа, ашагта малтамалнуудай хэбтэшын анхан бии болоһон түүхэ тушаа теоретическэ зүб ойлгосо элирүүлэн байгуулха арга олгодог байгаа.

1907 ондо һуралсалаа дүүргээд, «профессорэй нэрэ зэргэ олохын тула бэлэдхэл гарахаяа», Ферсман университедһээ үлөөгдэжэ, хоёр жэлээр хилын саана эльгээгдэбэ. Хилын саана гаража, Германиин, Франциин, Швейцариин, Италиин ашагта малтамалнуудай уурхайнуудтай танилсаһан байна. Элдэб һайхан эрдэниин шулуугаар суурхадаг Эльбэ аралаар аяншалга иланхаяа һонирхолтой байгаа. Минералнууд юундэ гранит шулуун соо бэшэ, харин сайбар пегматит шулуунай шурбэһэн соо олдоноб гэжэ тэндэ ошоходоо, анха түрүүшынхеэ бодомжолоо һэн (пегматит хадаа газар доро һоо бурмаар шэдэгдэһэн, тусхай шэнжэ шанартай породо юм). Энэ асуудал хадаа олон жэлэй туршада Ферсманэй тархиһаа гарадаггүй бэлэй. Ураалай, Дунда Азиин, Забайкалиин нютагуудта мүн тиимэ үзэгдэлтэй ушарһан. Тэрэнэй тушаа олон статья бэшэһэн байна. Һүүлэй һүүлдэ «Пегматитууд» гэһэн томоохон монографи бэшээ. Тэрэнь уламгүй геологи бүхэнэй эгээл дуратай ном болоо һэн.

Харин анха түрүүн хилын саана стажеровко гарахадаа, Гейдельбергскэ университедтэ профессор В. Гольдшмит гэгшын хүтэлбэри доро тусхай лаборатори соо эзэнэ сагаа гаргаа һэн. Бүмбэрсэг дэлхэйн үбэр соо алмаз яажа бии болоноб гэһэн асуудалые хоорондоо шэнжэлдэг байгаа. Тиимэһээ тэрэ хүдэлмэридэнь Ферсман зэбхэйтэйгээр оролсожо, минералог, кристаллограф ба геохимигээр бэлэдхэлээ. Тиигэжэ хожомынь үнэтэй сэнтэй эрдэниин болон гоёолтын шулуунуудые тон һайнаар мэдэдэг хүн болоо бшуу. Олон жэлэй туршада Ураалай номин болон бусад эрдэниин шулуунай хэбтэшэнүүдые хайгуулжа, эрдэниин шулуунай тухай бүхэли ном бэшэһэн. Сибиридэ «эрдэниин хаан шулууе» элирүүлэн, промышленна үйлэдбэридэ оруулха хэрэгтэ геологууд туһалаа. Тэрэнэй бэшэһэн «Шулуун тухай дурдалга», «Шулуу бэдэржэ аяншалга», «Шулуунай очеркнууд» болон бусад номуудынь олондо мэдээжэ болохо, хэдэн дахин хэблэгдэһэн түүхэтэй.

Гэхэ зуура, үнэтэй сэнтэй эрдэниин болон гоёолтын шулуунууд Ферсманэй бухы һонирхолой зэрэг хуби гэжэ хэлэхэ болохо. Минеральна түүхэй эдые эсэшэ сусашагүйгөөр шэнжэлэн, томоохон эрдэмтэ болоһон А. Е. Ферсман хадаа манай ороной газар доро баялигуудые элирүүлэн эдлэхэ хэрэгтэ горитой юумэ хэһэн габьяатай.

Илангаяа Агуухэ Октябриин хубисхалай һүүлээр тэрэнэй урда үргэн харгы нээгдэжэ, Совет засагай үмэнэ табигдаһан ажахын асари ехэ зорилгонуудые шиидхэлсэхэ хэрэгтэ хам оролсоо. Оройоо индустрижүүлгэтэй холбоотой хүдэлмэридэ Ферсман шунан орох гэхэдэ болохо. Эрдэниин шулуудые малтан ололгые дээшэлүүлхэ талаар тусхай комиссиие толгойлбо. Мүн байгаалиин үйлэдбэриин хүсые шэнжэлхэ комиссиин (КЕПС) Радиин таһагай түрүүлэгшэ, Хойто зүгэй экономическа бүлгэмэй гэшүүн. КЕПС-ын түмэр бэшэ малтамалнуудай ба эотэниин шулуудай таһагые даагша, Петроградай университедэй профессор, Минералогическа музейн директор байгаа. Һүүлдэнь СССР-эй Наукануудай академиин президиумэй гэшүүн, СССР-эй Наукануудай академиин Ураалай филиалай түрүүлэгшэ, СССР-эй Наукануудай академиин дэргэдэхи Кольско баазын директор, М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ Кристаллографиин, минералогиин болон геохимиин институдай директор, СССР-эй Наукануудай академиин Геологическа эрдэмэй институдай директор болоһон байгаа.

Эдэ олон тушаалнуудые даажа байхэ зуураа, геологическа экспедицинүүдтэ хабаадаһыень мартажа болохогүй. Ямаршье экспедицидэ ябахадаа, имагтал ашагта малтамалые элирүүлэн нээхэ бэшэ, харин хүн зондо «алба хэлэг болгохо» зорилго урдаа табидаг һэн. Кольско хахад аралай баялигые элирүүлхэ хэрэгтэ аяар 25 жэл тэрэ зорюулаа. Энэ хаһаяа Ферсман ехэ үнлэрөөр сэгнэжэ, үльгэр домогто үе сагни гэжэ нэрлэдэг байгаа. Анхан 1920 ондо тэндэ ошоходонь, тэрэнь эзэгүй хооһон дайда байгаа бшуу. Ферсманэй эсэшэ сусашагүй ажал ябуулһанай, научнаар уридшалан хаража шадаһанайнь ашаар шулуунай шүрбэһэнэй, никелиин, түмэрэй рудагай болон ашагта бусад малтамалнуудай түйлай ехэ нөөсэнүүд олдоһон байгаа ха юм. Энэ талаар Хибинын хаданууд ёһотой хадагаламжын газар байжа байгаа. Тэрээн шэнги баялигтай тиимэ газар юртэмсэ дээрэ хаанашье үгы юм. «Хүнһөө жэгшэзгүй шубуудай хизаарта» промышленна хэды олон предприяти баригдаа гээшэб!

Хибинын үльгэр домогто үе сагынь Ферсманэй нэрые мүнхэлхэ байгаа. Тэд хажуугаарнь Ураалда, Дунда Азида, Забайкалида болон ороной бусад нютагуудта геологическа бэдэрэлгэнүүдтэ тэрэ хабаададаг байгаа. Урда Ураалда хэһэн шэнжэлгынь ашаар тэндэ хром, марганец, никель абтадаг болобо. Урда тээнь эдэ металлнууд тушаа Урда Ураалда дуулдаашьегүй байһан юм. Каракумай элһэн губинуудта эмхидхэгдэһэн экспедициин һүүлээр тэндэ серэ олдожо, манай орон дотор эгээ түрүүшын сернэ завод баригдаа. Забайкалида вольфрам, Ферганада радиин руда олдоо.

Байгаалиие ба тэрэнэй түүхые эрхим һайнаар мэдэхын-гээ хажуугаар Ферсман хадаа научна гайхалтайхан интуицитай гэхэ гү, али уридшалан таажа мэдэхэ шадабаритай байгаа. Тэрэнэйнгээ ашаар үшөө мэдэгдээгүй юумые мэдэжэ, эчэ тэрэ шэнжэлгэ ямараар түгэсэхэб, энээхэн нютагта ямар баялиг олдохоб гэжэ уридшалан хэлэдэг байгаа. Эгээл шухалань гэхэдэ, эдэ бухы нээлтэнүүдынь геохимич эрдэмэй хүгжэлтэтэй нягта холбоотой. Геохимиин хүгжэлтэ хадаа геологическа эрдэмэй һалбарида научна, диалектическэ бодолой онол арга болон бүрилдөө.

Геохимиин үндэһэ һуури табигша В. И. Вернадскиин нэрын хажууда Ферсманэй нэрэ табигдаха ёһотой. Тэрэнэй бэшэһэн «Геохими» гэһэн дүрбэн ботито зохёол соо Д. И. Менделеевэй периодическа таблица соо тэрэ үедэ бии байһан бүхы зүйлнүүд тушаа мэдээсэл байха. Бүмбэрсэг дэлхэйн али нютагта тэдэнэр таранхайб, ямар аргаар бии болоһон бэ гэхэ мэтэ асуудалнуудта харюу үгтэнхэй. Мүнөөнэйшье геологууд тэрэ номые шудалдаг зандаа.

Минеральна нөөсэнүүдые комплексноор хэрэглэхэ, гамнан сахиха тухай Ферсманэй һургаал мүнөө бидэндэ үнэтэй байна. Ураалай, Хибинын, Алтайн, Забайкалиин болон Дунда Азиин газар нютагуудаар үнһэн шэнжэлгээ тобшолхоодоо, «Россин геохими» гэһэн ном соогоо анха түрүүн энэ асуудалые табяа һэн. Гол шухала энэ асуудал һая болотор анхарагдадаггүй байгаа. Байгаалиие гартаа оруулха, баялигуудыень гамгүйгөөр ашаглаха гээшые тэрэ үеын зарим хүтэлбэрилэгшэд урдаа баридаг һэн. Харин Ферсман тэрэниие буруушаадаг байгаа. Ашагта малтамалые комплексноор хэрэглэхэ асуудал табихадаа, амиды байгаалида хоротой юумые газаашань хаяхагүй, бишыханшье зүйлые аша туһагүйгөөр орхижо болохогүй гэдэг һэн.

Ферсманэй үүсхэлээр 1920 ондо Урда Ураалда Ильменскиин минералогическа заповедник бии болгогдоо һэн. Тэрэ хадаа дэлхэй дээрэ эгээл түрүүшын тиимэ заповедник байгаа. Бии байһан баялигые эдлэжэ орхихо бэшэ, харин гамтайгаар, аша туһатайгаар ашаглаха гэжэ тэрэ хэлэдэг бэлэй.

Тиигэжэ А. Е. Ферсман хадаа манай ороной баялигые сахин хамгаалха, түүхэй эдые гамтайгаар хэрэглэхэ, бүмбэрсэг дэлхэйн газарай байгаалиие хүн түрүүшын хүсэлдэ оруулжа байгша бэшэ.

Ферсман хадаа тоомо эрдэмтэ байгаа. 1912 ондо «Природа» гэһэн журнал эмхидхэжэ, тэрэнэй харюусалгата редактор байһан. Журналай хуудаһан дээрэ статьянуудынь барлагдадаг һэн. «Онсо һонин минералоги», «Онсо һонин геохими» гэһэн номуудынь олон хэһэгээр тарадаг байгаа.

Галина ТАРАСОВА, (АПН).

ДҮН ГАРГАГДАБА

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

Граждан оборонын хүдэлмэрөөр республикын районуудай дунда 1983 ондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн һая гаргагдаба. Мүрысөөнэй гуримаар хараалагдаһан бухы хэмжээ ябуулганууды дүүргэһэн Октябрьска районда нэгэдэхи һуури олгогдожо, КПСС-эй обкомой болон Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба.

Хоёрдохи һуури эзэлһэн Захааминай район вымпел болон Хүндэлэлэй грамотада хүртөө.

Гурбадахи һуурида хүртэһэн Загарайн районда Хүндэлэлэй грамота барюулагдаа.

Хоринн. Железнодорожно болон Улаан-Үдын районууд граждан обороноор муу бэшээр хүдэлөө гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Тиихэдэнь Советскэ, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Түнхэнэй, Хяагтын болон Мухар-Шэбэрэй районуудта граждан оборонын хүдэлмэри хангалтагүй гэжэ заагдаа.

КПСС-эй обкомой бюро болон республикын Министрнүүдэй Совет оборонын асуудалаар 1984 ондо хараалагдаһан бүхы хэмжээ ябуулганууды заатагүй дүүргэхэ талаар хэмжээнүүдые абахыень КПСС-эй горкомууд, райкомууд болон городской ба районно Соведүүдэй гүйсэдкомуудые уялгалаа.

АХА ДҮҮ ЁҺОНОЙ ХАРИЛСАА ХОЛБООН

Хяагтын районой Хаяттын совхоз Монголой Арадай Республикын Сэлэнгын аймагай Еро гэжэ госхоз хоёрой ажалшад хоорондоо аха дүү ёһоной харилсаа холбоо байгуулжа, мал болон таряан ажалайнгаа дүй дүршэлые андалдадаг, бэе бэедээ айлшалжа байдаг заншалтай юм.

Байгша онло хяагтынхид һайн шанартай гурбан мянга центнер үбһэ монгол нүхэдтөө бэлэдхэжэ үгөө. Баян дүршэлтэй механизатор Петр Иннокентьевич Немчиновэй хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звено Ерогой совхоз ошожо, шинтын малда бүдүүн тэжээл бэлэдхэлсээ. Харин залуу комбайнер Андрей Самданов намартаа таряа хуряалгын хүдэлмэридэ хабаадалсажа, ехэ магтаалтай ерээ.

Гавриил Сергеевич Молчановай барилгашадай бригада нёдондо зуун хоёр квартиратай модон гэр барин байха.

Һаяхан Сэлэнгын аймагай МНРП-гэй горкомой, райкомой бүлэг хүдэлмэрилэгшэд Хяагтын совхоздо ерэжэ, партийна болон комсомолой организацинуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсаһан байна.

Е. АЛЕКСАНДРОВ.

Локомотив-вагон заһабарилгын заводой хангалгын таһагай диспетчер Амилия Алексеевна Сычковае нүхэд хүдэлмэришэдынь «манай Людмила Зыкина» гэжэ нэрлэдэг. Уран һайханай хаpалгада ород арадай уянгата дуунуудые, романснуудые шадамар бэрхээр хангиюрдадагайнгаа түлөө нимэ нэрэтэй болоһон юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. А. Сычкова.

В. МУЛЛЕРАИ фото.

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

ОРОНОЙ СУГЛУУЛАГДАМАЛ КОМАНДАДА...

СССР-эй суглуулагдамал командын тренернүүдэй совет, СССР-эй Спорткомитедэй хүнгэн атлетикын управлениин дундуур болон холын зайда уралдалгаар СССР-эй суглуулагдамал командада «Трудовые резервы» бүлгэмэй олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй хүмүүжэмэлнүүд — спортын мастернууд Е. Ситникова, Г. Темников, спортын мастерта кандидат С. Журавлев гэгшэдые кандидадаар оруулба.

ЕВГЕНИЯ СИТНИКОВА 800, 500 болон 300 метртэ уралдалгаар республикын оло дахин чемпионка, рекордсменка юм. РСФСР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадын Краснодарта болоһон түгэсхэлэй мүрысөөндэ 3 мянган метртэ уралдалгаар бронзо медаляар шагнагдаһан байгаа.

СССР-эй Кубогта хүртэхын түлөө энэ жэл Одессэдэ болоһон мүрысөөндэ тэрэ 1500 метрэй уралдаанда хоёрдохи һуури эзэлээ һэн. Оронойнгоо суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, ГДР-эй Потсдам хотодо үнгэргэгдэһэн Олимпийскэ неделидэ хабаадахалаа. 1500 метртэ дүрбэдэхи һуурида гараһан байгаа.

ГЕННАДИЙ ТЕМНИКОВ энэ жэлдэ республикын эгээл үнинэй рекорднуудай нэгые шэнэлбэ. Буряадай мэдээжэ стайер Владимир Цыреновэй 1969 ондо 5 километрэй зайда тогтооһон амжалтые тэрэ үлүүлһэн байгаа — 13 минута 44,6 секунда. СССР-эй оло дахин чемпион Александр Пугачевскиин дурасхаалда зорюулагдаһан уралдаашадай бүхэроссин үдэртэ Г. Темников нимэ үрэ дүн харуулжа, илалта түйлаа һэн.

СССР-эй чемпионадта Г. Темников 6 километрэй зайда хоёрдохи һуури эзэлжэ, мүнгэн медаляар шагнагдаһан байгаа. «Правда» газетын шанда хүртэхын түлөө Таллин хотодо болоһон бүхэсоюзна мүрысөөндэ 8 мянган метрэй уралдаанда табадахи боложо, финишэдэ хүрэжэ ерэбэ. Хани барисаата армиинуудай суглуулагдамал командануудай Болгарида болоһон түгэсхэлэй мүрысөөндэ ... эзэлһэн байха юм.

РСФСР-эй габьяата тренер В. Д. Домнин тэдэниие һурган хүмүүжүүлдэг.

СЕРГЕЙ ЖУРАВЛЕВ Зүүн Сибириин технологическа институдай нэгэдэхи курсын студент юм. Тэрэ дундуур зайда уралдалгаар залуушуул сооһоо республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ оло дахин хүртэһэн байгаа. Залуушуулай дунда РСФСР-эй чемпион болоо һэн. Байгша онно Вильнюс хотодо үнгэргэгдэһэн СССР-эй чемпионадта Сергей 800 метрэй уралдаанда 5-дахи һуурида гараһан байгаа.

1985 оной Европын чемпионадта хабаадалсаха зорилготойгоор С. Журавлев ороной залуушуулай суглуулагдамал командада оруулагданхай. Тэрэ 800 метртэ — 1.54,59 минута, харин 1500 метртэ 3.57,0 минута саг харуулланхай.

Б. МИРОМАНОВ.

ДЭЛХЭЙН ЭРХИМҮҮДЭЙ ТООДО ОРОБО

1983 онло совет хүнгэн атледуудэй түйлаһан дүнгүүдые СССР-эй Спорткомитедэй хүнгэн атлетикын управленитэй хамта СССР-эй Хүнгэн атлетикын федераци сэгсолоод, хүнгэн атлетикын элдэб зүйлнүүдээр дэлхэй дээрэхи, орон доторхи эрхим түрүү спортсменүүдэй списогуудые табиба.

3 мянган метртэ уралдалгаар СССР-эй хоёр дахин чемпионка, уласхоорондын классай спортын мастер Татьяна Позднякова Олимпиин наадануудай хоёр дахин чемпион Владимир Куцай дурасхаалда зорюулагдажа, Ленинград хотодо үнгэргэгдэһэн заншалта мүрысөөндэ 8 минута 37,2 секунда саг харуулба. Тиигэжэ тэрэ СССР-тэ табадахи, дэлхэй дээрэ зургаадахи һуури эзэлһэн байха юм.

Тиигэжэ Т. Позднякова 3 мянган метрэй зайда уралдалгаар дэлхэйн эрхим бэрхэ

БҮХЭСОЮЗНА ЗҮБЛӨӨН

Хүнгэн атлетикээр бүхэсоюзна зүблөөн Донецкдэ боложо, ороноймнай түрүү мэргэжэлтэд, тренернүүд хабаадаһан байна. 1981 оной августын 3-һаа 12 болотор США-гай Лос-Анджелес хотодо үнгэргэгдэхэ XXIII Олимпиин наадануудта совет хүнгэн атледуудэй амжалтатайгаар бэлдэхэ тухай асуудал зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

СССР-эй Спорткомитедэй түрүүлэгшын орлогшо В. М. Игуменов, СССР-эй Спорткомитедэй хүнгэн атлетикын управлениин начальник Л. Г. Санадзе, ороной суглуулагдамал командын ахамад тренер И. А. Тер-Ованесян, Украиины КП-гэй Донецкэ обкомой секретарь Г. П. Ерхов гэгшэд зүблөөн дээрэ үгэ хэлээ.

Удаань ороной олимпийскэ суглуулагдамал командада кандидадаар абтаһан хүнүүдэй ямараар һорилго бэлэдхэл хэжэ байһан тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Манай нютагай мэргэжэлтэд — «Трудовые резервы» бүлгэмэй Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй тренернүүд, РСФСР-эй габьяата тренернүүд В. Д. Домнин, Б. В. Мироманов зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсажа, һурагшадайнгаа Олимпиадада ямараар һорилго бэлэдхэл хэжэ байһан тухай хөөрэбэ.

М. ВАСИЛЬЕВ.

БАРИЛГАШАДАЙ СПАРТАКИАДА

«БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын управлениин 11-дэхи тоннельнэ отрядай коллектив эмхидхэгдэһээр арбан жэлэйнгээ ойн хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсажа, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаба. 10 жэлэйнь ой 1984 оной февралиин 1-дэ тэмдэглэгдэхээр хараалагдана.

Хойто-Муяын тоннельдэ 740 метрэ малталга хэжэ, һуури дэбдихэ гээшэ тоннельнэ отрядай коллективтэ эгээл харюусалгатай, орёо нарин зорилго болоно.

Отрядай бухы участогуудай, бригадануудай гэшүүд физическэ культура болон спорт эрхилжэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлжэ, социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэдэг байна.

Спортын арба гаран зүйлөөр эмхидхэгдэһэн секцинүүдэй эдэбхитэй хүдэлмэри эдэ бүгэдые элирхэйлэн гэршэлнэ. Имагтал боксын секцидэ 112 һурагшад, залуу барилгашад ябадаг юм. Отрядай 160-аад барилгашад өөһэдынгөө дуратай спортын зүйлнүүдые эрхилдэг байна.

Юрэ бэе махабадаа һайжаруулхые хүсэгшэдтэ элүүр энхын бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй. Эндэ эрэшүүл, эхэнэрнүүд олоороо ябадаг. Бэе махабадаа хатуужуулхын тула гэр бүлөөрөө тусхай бүлэгүүдтэ ябажа болоно.

Ойн баярай хүндэлэлдэ участогуудай дунда спортын зургаан зүйлөөр комплексно спартакиада үнгэргэгдэжэ байнхай.

Амаралтын үдэр бүхэндэ барилгашад бухы бригадаараа спортын комплексдо ошодог. Футболоор үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ гурбадахи участогай проходчигууд тү-

ҺОРИЛГО БЭЛЭДХЭЛЭЭ ЭХИЛБЭ

1984 оной үбэлэй мүрысөөнүүдтэ хабаадаха зорилготойгоор хүнгэн атлетикын олон зүйлөөр СССР-эй суглуулагдамал команда ноябриин 21-һээ декабриин 7 болотор Москвада, «Трудовые резервы» бүлгэмэй Тушинодахи Түбэй олимпийскэ спортивна баазада һуралсал һорилгоёо эхилбэ.

Тэдэнэр бүхэсоюзна болон уласхоорондын хэдэ хэдэн мүрысөөнүүдтэ хабаадаха юм. «Трудовые резервы» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй дэргэдэхи Олимпиадада бэлдэлгын түбтэ һурган хүмүүжүүлэгдэһэн нютагаймнай басагад — СССР-эй чемпионка, уласхоорондын классай спортын мастер Надежда Виноградова, спортын мастер Наталья Соболева ороной суглуулагдамал командын бүридэлдэ оронхой.

Удаань ороноймнай суглуулагдамал команда һуралсал һорилгоёо Вильнюстэ үргэлжэлүүлхэ. Тиигээд 1984 оной январиин 27—29-дэ Берлин хотодо үнгэргэгдэхэ СССР-эй —ГДР-эй суглуулагдамал командануудай нүхэд ёһоной заншалта мүрысөөндэ хабаадаха байна.

Б. ВАСИЛЬЕВ.

ТОБШОХОНООР

ҺУР ХАРБАЛГА. Залуушуулай дунда һур харбалгаар Узбегэй ССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөн Ташкентдэ боло бо. «Спартак» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй түлөөлэгшэ — Улаан-Үдын 37-дохи һургуулиин 10-дахи классай һурагша Марина Казакова басагадай дундаһаа гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаа. Энэ бүлгэмэй эдир харбагша Наташа Игумнова эрхим арбанай тоодо ороһон байна.

ШАТАР. «Геройнуудай кубогта» хүртэхын түлөө шатарай фестиваль Эрхүүдэ үнгэргэгдэжэ, 9 команда хабаадаба. Улаан-Үдын эдир шатаршад Эрхүүгэй Ленинскэ районой хүүгэдэй спортын һургуулиин түлөөлэгшэдтэ шүүгдэбэшье, һүүлшын гээ нааданда авиазаводой спортсменүүдые илажа, түрүү һуури эзэлбэ. Хүршэ областиимнай түб хотын ДЮСШ-гай команда — хоёрдохи, Ангарскын эдир шатаршад гурбадахи һуурида гараһан байха юм.

БАРИЛДААН. Дүрэ булаалдалгын барилдаагаар ВЦСПС-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Донецк хотодо үнгэргэгдэхэ. «Буревестник» бүлгэмэй Түбэй соведэй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, энэ мүрысөөндэ хабаадахаар манай республикын түлөөлэгшэд — спортын мастернууд: Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Валерий Балдуев, ШВСМ-эй тренер Юрий Матхонов уригдаба.

ВОЛЕЙБОЛ. «Буревестник» бүлгэмэй түрүү һуури эзэлхын түлөө Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоныи мүрысөөн болобо. Эрхүүгэй суглуулагдамал команда илажа, зоныи чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Улаан-Үдын волейболистнууд — хоёрдохи, Хабаровскын түлөөлэгшэд гурбадахи һуури эзэлһэн байна.

ГИИР ҮРГЭЛГЭ. Республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Шэнэ-Бэрээн тосхоной спортын байшан соо болобо. Булат Цырендоржиев (Зэдэ), Дмитрий Носков, Дмитрий Зайцев, Валерий Харитонов (бултадаа Загарайһаа) болон бусад илажа, чемпионой нэрэ солодо хүртэбэд.

САМБО. Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерствын шанда хүртэхын түлөө самбо барилдаагаар һурагшадай дунда республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн ЛВРЗ-гэй спортклубай зал соо дүүрэбэ. «Спартак», «Труд» бүлгэмүүдэй, ЛВРЗ-гэй спортклубай, Хойто-Байгалай болон Сэлэнгын районуудай суглуулагдамал командануудай 70 гаран эдир самбист хабаадажа, хаба шадалаа туршаһан, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байха юм.

Улаан-Үдын 32-дохи һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Д. Кузнецов, Хойто-Муяын дунда һургуулиин һурагша Ю. Голубь, 41-дэхи һургуулиин һурагша М. Тукмаков болон бусад гоё һайхан арга дүрэтэй, бар хүсэтэй байжа, илалта түйлаа. Михаил Тукмаков гоё һайхан арга дүрэтэй байһанайнгаа түлөө тусхай шанда хүртэбэ.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр үбэлэй амаралтын үедэ Приморьин хизаарай Большая Камень хотодо үнгэргэгдэхэ Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоныи мүрысөөндэ хабаадаха суглуулагдамал команда бүридүүлэгдээ.

БАСКЕТБОЛ. Спортын энэ зүйлөөр «Труд» бүлгэмэй областной соведэй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн дүүрэжэ байна. Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй түлөөлэгшэд онсо шалгаржа, илалта түйлаба. Эрэшүүлэй долоон команда сооһоо Буряадай мебель бүтээлгын, модо болбосоруулгын болон нарин сэмбын комбинадуудай спортсменүүд түрүү һуури эзэлжэ ябана.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9,55 — «Онтохондо айлшаар». «Илья Муромец». 11.50 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 12.50 — Москвагай инженерно-физическэ институдай эрэшүүлэй академическэ хоор дуулаха. 13.20 — Шэнэ һонин. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.30 — «Вверх по горе времени» — телевизионно баримтата фильм. 16.40 — Чувашай АССР-эй Гүрэнэй дуу, хатарай ансамблиин концерт. 17.00 — «Ладо» — телевизионно баримтата фильм. 17.20. «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ».

Улаан-Үдэ. 17.50 — «Байгал» (буряадаар).

Москва. 18.20 — «Почему не поет Фейрус?» — телевизионно баримтата фильм. 19.25 — Ф. Лист. Оркестртэй хамта фортепиано дээрэ наадагдаха концерт. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «БАМ: ажахы эрхилэлгын асуудалнууд» — хоёрдохи дамжуулга. 20.30 — «Эрдэм, техникэ» — киножурнал.

Москва. 20.40 — «Подросток» — телевизионно зургаан серитэй уран һайханай фильм (5-дахи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — Гүрэнэй эстрадын театр соо поэт А. Дементьевэй авторска үдэшэ үнгэргэгдэхэ. 23.45 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Химик» — «Спартак». Забһарлалгынь үедэ. 00.20 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Патент на творчество» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35 болон 10.40 — Түүхэ. 5-дахи класс. «Эртэ урдын Грециин домогууд». 10.00 — «Мүльһөөр хушагданхай» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 10.10 болон 13.55 — Француз хэлэн. (1-дэхи жэлээ һуража байгшадта). 11.05 — ПТУ-гай һурагшадта. «Гоё һайханиие ойлгодогоор хүмүүжүүлгэ». 11.35 болон 12.35 — Ботаника. 5-дахи класс. «Үндэһэн яажа ургадаг бэ?». 11.55 — «Немдын эрьенүүдтэ» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 12.05 — «Шатарай һургуули» — разрядтайшуулай класс. 12.55 — Н. А. Некрасовай уянгата шүлэгүүд. 9-дэхи класс. 13.25 — Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. «Амитад ба байгаали». 14.20 — Ф. Энгельс. «Ажабайдалай хуудаһанууд». 15.10 — «һурагшадта хилээмэн тухай». 15.40 — «Петер Паулс Рубенс». 16.25 — Шэнэ һонин. 16.30 — 17.50 — Забһарлалга. 17.50 — «Үхибүүдтэ ангай гүлгэд тухай».

Улаан-Үдэ. 18.20 — «Союзуудай байшангай Колонно зал соо искусствын уран бэлигтэнэй табиһан концерт». 19.30 — Соносхолнууд. 19.40 — «Прозрение» — киноочерк.

Москва. 20.00 — «Эрдэм ухаанай һонин». 20.30 — Белоруссиин ССР-эй техническэ мэргэжэлэй һуралсалай Соёлой ордоной арадай цимбальна оркестрэй концерт.

Улаан-Үдэ. 20.40 — «Эхэ орондоо алба хэнэб» — киноочерк.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». «Валя абгай хөөрэнэ». 21.15 — С. Есенин. «Анна Снегина». 22.00 «Время». 22.35 — «Крутой поворот» — телевизионно уран һайханай фильм.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54—54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 3. Н-02576. Заказ № 268. Индекс 0494